

**Bestemmingsplan
'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch'
en de natuurwetgeving**

- Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998 -

Bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch en de natuurwetgeving - Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998

Opdrachtgever: Gemeente Dordrecht

Contactpersoon: Mevr. C. van Rijk

Samenstelling: Lieselotte Veen en Margot Vervoort

Veldwerk: Jan de Bruijn, Rob Haan, Esmeralda van der Keur

Bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch en de natuurwetgeving - Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998; Rapport nr. W585; [Samenst.: Veen, L. en Vervoort, M.]; Dordrecht: Strix/NWC

Trefw.: Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch, Dordrecht, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998.

ISBN: 978-90-78869-60-3

p11-046 / W585

Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt, danwel verveelvoudigd, door middel van: druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, oktober 2012

Inhoudsopgave

1	Aanleiding en doel	5
2	Wettelijk kader	7
2.1	<i>Algemeen</i>	7
2.2	<i>De Flora- en faunawet</i>	7
2.3	<i>Natuurbeschermingswet 1998</i>	9
2.3.1	Habitattoets	9
2.3.2	Oriëntatiefase	10
2.3.3	Verstoringstoets	11
2.3.4	Passende beoordeling	11
3	Gebiedsbeschrijving	13
4	Projectbeschrijving	17
5	Toetsing Flora- en faunawet	21
5.1	<i>Methode</i>	21
5.2	<i>Resultaten</i>	23
5.2.1	Uitbreiding Sterrenwacht	23
5.2.2	Uitbreiding StayOkay	24
5.2.3	Bedrijfspanen Sionpolder	26
5.2.4	Merwelanden 39	27
5.2.5	Ecolodges (2 locaties)	28
5.3	<i>Conclusie en aanbevelingen</i>	30
5.3.1	Uitbreiding Sterrenwacht	30
5.3.2	Uitbreiding StayOkay	30
5.3.3	Bedrijfspanen Sionpolder	32
5.3.4	Merwelanden 39	33
5.3.5	Ecolodges	35
6	Oriëntatie Natuurbeschermingswet 1998	39
6.1	<i>Methode</i>	39
6.2	<i>Storingsfactoren met betrekking tot de te toetsen ontwikkelingen</i>	39
6.3	<i>Oriëntatiefase</i>	41
6.3.1	Uitbreiding Sterrenwacht	41
6.3.2	StayOkay	42
6.3.3	Bedrijfspanen Sionpolder	43
6.3.4	Merwelanden 39	43
6.3.5	Ecolodges	44
6.3.6	Bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch'	44

Referenties

Bijlage 1 t/m 5

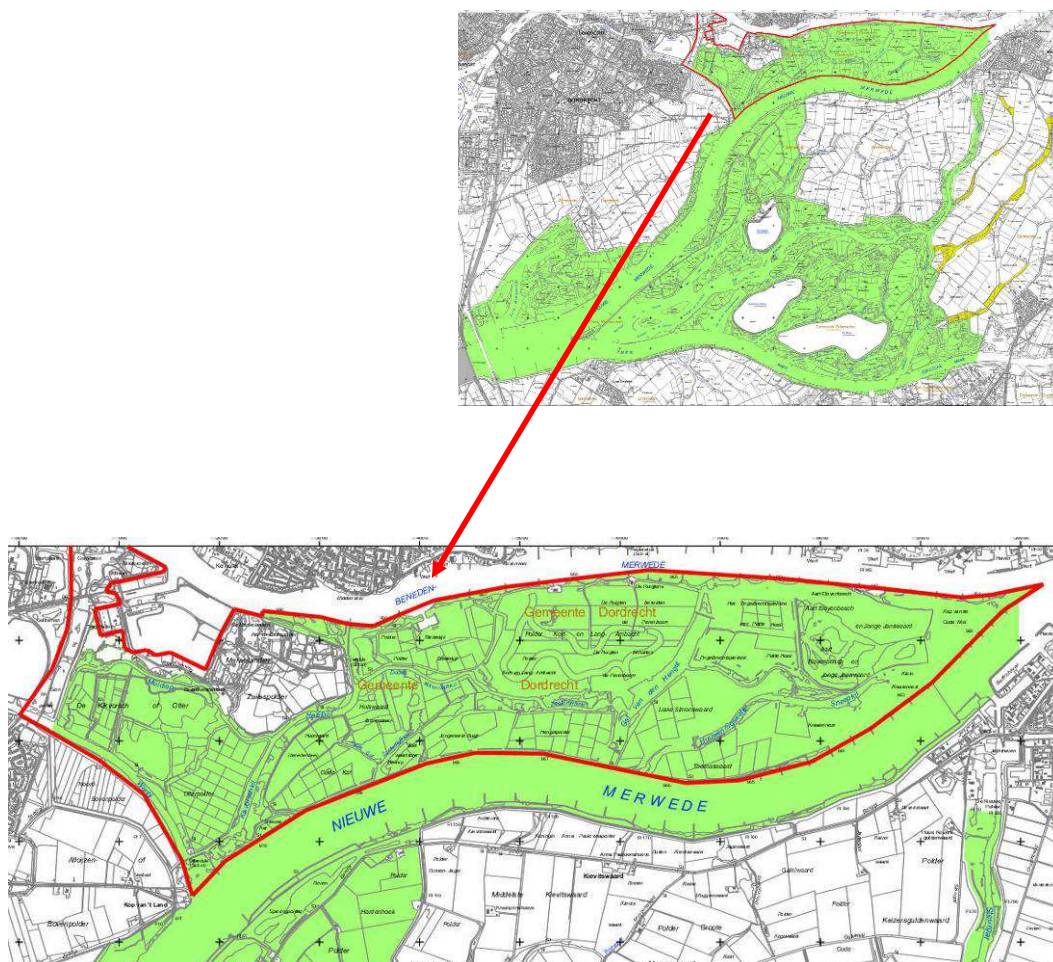
1 Aanleiding en doel

De gemeente Dordrecht stelt voor het voormalige Sliedrechtse deel van natuurgebied de Biesbosch en het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) van het Nationaal Park De Biesbosch een bestemmingsplan op. Voorheen stond dit recreatiegebied bekend als 'De Merwelanden'.

Vanuit de Flora- en faunawet is men bij ruimtelijke ingrepen en nieuwe of te herziene bestemmingsplannen verplicht onderzoek te laten doen naar het voorkomen van beschermde natuurwaarden en dient een beoordeling plaats te vinden van de mogelijke negatieve effecten van de bebouwings- en gebruiksmogelijkheden op deze beschermde natuurwaarden (zie § 2.2).

De Sliedrechtse Biesbosch maakt onderdeel uit van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1). In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 moet elke activiteit aan de Habitatrichtlijn worden getoetst als deze activiteit effect kan hebben op de natuurwaarden in het richtlijngebied (zie § 2.3). De Biesbosch is overigens nog niet definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Er is alleen een ontwerp aanwijzingsbesluit beschikbaar.

Het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) heeft de benodigde onderzoeken en toetsingen verzorgd. Voor vijf ontwikkelingen binnen het recreatiegebied (nl. 'Uitbreiding Sterrenwacht', 'Uitbreiding StayOkay', 'Bedrijfspanen Sionpolder', 'Merwelanden 39' en 'Ecolodges') is het benodigde onderzoek met betrekking tot de Flora- en faunawet uitgevoerd (zie H5). Daarnaast zijn de actualisatie van het gehele bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' en de vijf bovengenoemde initiatieven middels de zogenaamde 'oriëntatiefase' (ofwel voortoets) aan de Natuurbeschermingswet 1998 getoetst (H6). Polder Stededijk en de Otterpolder zijn hierbij niet meegenomen. Voor polder Stededijk heeft al onderzoek plaatsgevonden. Voor de Otterpolder bestaan nog geen concrete plannen voor verdere natuur- en/of recreatieve ontwikkeling (zie hoofdstuk 4).

Figuur 1. Het plangebied 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' (rood omlind) met hierin het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) (wit) en bestaande en nieuwe natuurgebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) die binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' vallen (groen).

2 Wettelijk kader

2.1 Algemeen

Het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' wordt getoetst aan twee natuurwetten; de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Bij de Flora- en faunawet wordt gekeken wat de gevolgen voor beschermde soorten zijn. Bij de Natuurbeschermingswet 1998 wordt gekeken wat de gevolgen zijn voor de instandhoudingsdoelen van kwalificerende soorten en habitattypen voor de speciale beschermingszone, in dit geval Natura 2000-gebied 'De Biesbosch'.

2.2 De Flora- en faunawet

Een groot deel van de inheemse dier- en plantensoorten is beschermd door de Flora- en faunawet (2002). De bepalingen van deze wet zijn van grote invloed op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden, enzovoort. Bij (ruimtelijke) ingrepen moet op basis van de Flora- en faunawet een toetsing plaatsvinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Inventarisatie van wettelijk beschermde flora- en faunasoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van het project of plangebied;
- Inventarisatie/beoordeling van (significant) nadelige effecten op deze beschermde soorten en hun habitat (zowel binnen het plangebied als in de invloedssfeer van het plangebied), als gevolg van de plannen of ingreep;
- Een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

Sinds 2005 zijn de beschermde soorten uit de Flora- en faunawet verdeeld in drie groepen die op grond van het Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet ondergebracht zijn in drie tabellen (voor betreffende soorten zie bijlage 1: Tabellen Flora- en faunawet):

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar wel moet de zorgplicht (zie p.38) worden nagekomen.

Tabel 2: Overige soorten

Als een goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteiten geldt een vrijstelling voor deze soorten. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar de activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd zoals in de gedragscode staat. Tevens geldt de zorgplicht (zie p.38).

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode, maar wel maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden. De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Soorten van Tabel 3: Soorten bijlage 1 Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten/ bijlage IV Habitatrichtlijn (HRL)

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen of alleen compenserende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 Besluit) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)

En alléén voor soorten van bijlage 1 AMvB:

- Uitvoering werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten aangetast?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Bij de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet zijn een activiteitenplan en - in sommige gevallen - een compensatieplan, noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets kort vermeld en worden de maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om er voor te zorgen dat de beschermde soorten in en in de omgeving van het betreffende gebied duurzaam in stand gehouden zullen worden.

2.3 Natuurbeschermingswet 1998

2.3.1 Habitattoets

De, in 1998 voorgestelde en in 2005 van kracht geworden, hernieuwde Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (SBZ, Natura 2000-gebieden). Voor de beschermde gebieden zijn ontwerp aanwijzingsbesluiten opgesteld. In deze aanwijzingsbesluiten staat beschreven wat de (natuurlijke) kenmerken van het betreffende gebied zijn en voor welke (natuurlijke) habitats en planten- en diersoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld. (Voor de instandhoudingsdoelen SBZ Natura 2000-gebied 'de Biesbosch', zie bijlage 4).

Projecten, plannen en andere handelingen, die nadelige effecten op een Natura 2000-gebied kunnen hebben, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een "bestuurlijk oordeel", van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van EL&I). Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde Habitattoets.

De Habitattoets bestaat uit twee onderdelen, namelijk;

1. de oriëntatiefase (voortoets) en het vooroverleg (zie § 2.3.2);
2. de vergunningverlening via een 'toets (significante) verstoring van soorten' (zie § 2.3.3) of de vergunningverlening via een 'passende beoordeling' en, in geval van significant nadelige effecten, toetsing aan de ADC-voorwaarden (zie § 2.3.4).

2.3.2 Oriëntatiefase

In deze fase wordt, door vaststelling van de kans op het optreden van significant nadelige effecten, bepaald hoe de verdere procedure doorlopen moet worden. Dit kan in deze fase op basis van bestaande informatie gedaan worden. Hiertoe kunnen de volgende vragen gevolgd worden:

- Is de activiteit te beschouwen als (nieuw) project of handeling?
- Wat zijn de mogelijke effecten van de activiteit en wat zijn daarvan de gevolgen voor het gebied, gelet op de instandhoudingsdoelen?
- Kunnen de gevolgen verstorend zijn voor soorten of tot een verslechtering van de kwaliteit van het (natuurlijke) habitat leiden?
- Kunnen de gevolgen significant nadelig zijn?

Uit deze vragen kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect (hetgeen betekent dat er geen vergunning nodig is op grond van de Natuurbeschermingswet 1998);
- er is sprake van een mogelijk negatief effect in de vorm van verstoring, doch dit zal zeker niet significant zijn, en er is geen sprake van verslechtering van habitats (van soorten). Hieruit volgt dat vergunningverlening niet aan de orde is. Men dient hiertoe een verstoringstoets uit te voeren (zie § 2.3.3);
- er is kans op het optreden van een significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van habitats (van soorten). In dit geval is een vergunning nodig. Hiertoe moet een passende beoordeling gemaakt worden (zie § 2.3.4).

Hieronder volgen de definities van verslechtering en verstoring die door het ministerie van EL&I worden gehanteerd:

Verslechtering van kwaliteit van (natuurlijke) habitats

Onder verslechtering wordt de fysische aantasting van een habitat verstaan. Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat de oppervlakte afneemt, of wanneer het met de specifieke structuur en functies, die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, danwel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Verstoring van soorten

In tegenstelling tot kwaliteitsverslechtering heeft verstoring geen directe invloed op de fysische kenmerken van een gebied; een verstoring betreft soorten en is vaak in de tijd beperkt (lawaaï, lichtbronnen, enz.). Belangrijke parameters zijn derhalve: intensiteit, de duur en de frequentie van verstoring.

Significante verstoring van een soort in een gebied treedt op wanneer uit de populatiedynamische gegevens, betreffende die soort in dat gebied, blijkt dat de soort het gevaar loopt niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te zullen blijven.

2.3.3 Verstoringstoets

Een verstoringstoets heeft als functie na te gaan of er, als gevolg van een project, handeling of plan, een kans bestaat dat zich versturende effecten op soorten zullen voordoen.

De verstoringstoets dient ook om te bepalen of er een vergunning nodig is. Als er, gelet op de instandhoudingsdoelen, geen (significant) versturende effecten optreden, is er geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. Het bevoegd gezag voor vergunningverlening dient bij het traject betrokken te worden.

Bij een verstoringstoets moet tevens direct cumulatief bekeken worden of er sprake is van significant negatieve gevolgen. De mate van verstoring moet per geval, aan de hand van de instandhoudingsdoelen en de kwetsbaarheid van de natuurwaarden in het betreffende gebied, beoordeeld worden.

Als uit de verstoringstoets volgt dat significant negatieve gevolgen niet (met zekerheid) zijn uit te sluiten, moet er een passende beoordeling opgesteld worden. Ook als uit de voorgaande stap blijkt dat er mogelijk significant nadelige effecten op zullen treden, is een passende beoordeling nodig (zie § 2.3.4).

2.3.4 Passende beoordeling

Een 'passende beoordeling' is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er een kans bestaat dat significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. zijn er geen Alternatieven?
2. is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Bij een passende beoordeling dienen ook alternatieve oplossingen of mitigerende maatregelen te worden onderzocht en meegenomen te worden in de toetsing. Als dan uit de passende beoordeling namelijk nog blijkt dat er geen zekerheid verkregen kan worden of de activiteiten de natuurlijke kenmerken van

een gebied niet aantasten, moeten de ADC-voorwaarden getoetst worden en zijn alternatieven alsnog aan de orde. Overigens mogen, bij de beoordeling van alternatieven, economische belangen geen voorrang hebben op ecologische criteria. Dit betekent dat, als er een alternatief bestaat, de beoogde activiteit in principe niet door kan gaan.

3 Gebiedsbeschrijving

Het Nationaal Park De Biesbosch (Noord-Brabant en Zuid-Holland) is met een oppervlakte van 9.720 ha één van de grootste waardevolle natuurgebieden van ons land. De Biesbosch bestaat uit een groot aantal eilanden en kreken, die grotendeels zijn begroeid met wilgenbos, in afwisseling met struwelen, ruigten, rietlanden en graslanden. Het gebied stond bekend als het grootste zoetwater getijdengebied van Europa, maar veel van deze faam is teloorgegaan door de uitvoering van de Deltawerken. Wat zich sindsdien gevormd heeft, is een ondoordringbare wildernis die, vooral door haar uitgestrektheid, nog steeds van groot belang is voor een heel scala aan habitattypen en moerassoorten, waaronder Bever, IJsvogel, Blauwborst, Noordse woelmuis, Fint en Grote modderkruiper. Ook is het gebied rijk aan bijzondere epifytische mossen. Aan de noordoostkant van het gebied ligt een polder- en uiterwaardenlandschap met enkele van de beste voorbeelden van stroomdalgrasland en Weidekervelhooiland in ons land.

(uit: http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/gebiedendatabase.aspx?zoek_gebiedsnaam_n2k=biesbosch)

De Sliedrechtse Biesbosch is een duidelijk afgebakend gebied aan de oostzijde van het Eiland van Dordrecht dat globaal wordt begrensd door de Beneden Merwede in het noorden, de Nieuwe Merwede in het oosten en zuiden, het Wantij in het zuidwesten en de spoorlijn Dordrecht-Sliedrecht in het westen. Het gebied maakt onderdeel uit van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1). Voor een overzicht van de aangewezen habitats en soorten en de instandhoudingsdoelstellingen van de Biesbosch, zie bijlage 4. De Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch kan onderverdeeld worden in recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (voorheen Merwelanden) en natuurgebieden:

a) Recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (voorheen De Merwelanden)

De voorzieningen in dit gebied behelzen verhuur van kano's en roeiboten, zwemplas met zandstrand, speelbos en "speeldernis", evenemententerreinen voor middelgrote evenementen, golfbaan, kunstschaatsbaan, horeca, sterrenwacht, outdoorcentrum en beverobservatorium. Verder is er een bezoekerscentrum dat een impressie van het gebied geeft met (natuur)exposities en informatie. Er kunnen rondvaarten worden gemaakt en er is een mogelijkheid om te wandelen (deels in het Nationaal Park), te fietsen en te vissen. In de ontwerpkaart, behorende bij het ontwerpbesluit van het Natura 2000-gebied Biesbosch, valt dit recreatiegebied buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1). De vijf te toetsen initiatieven binnen het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse

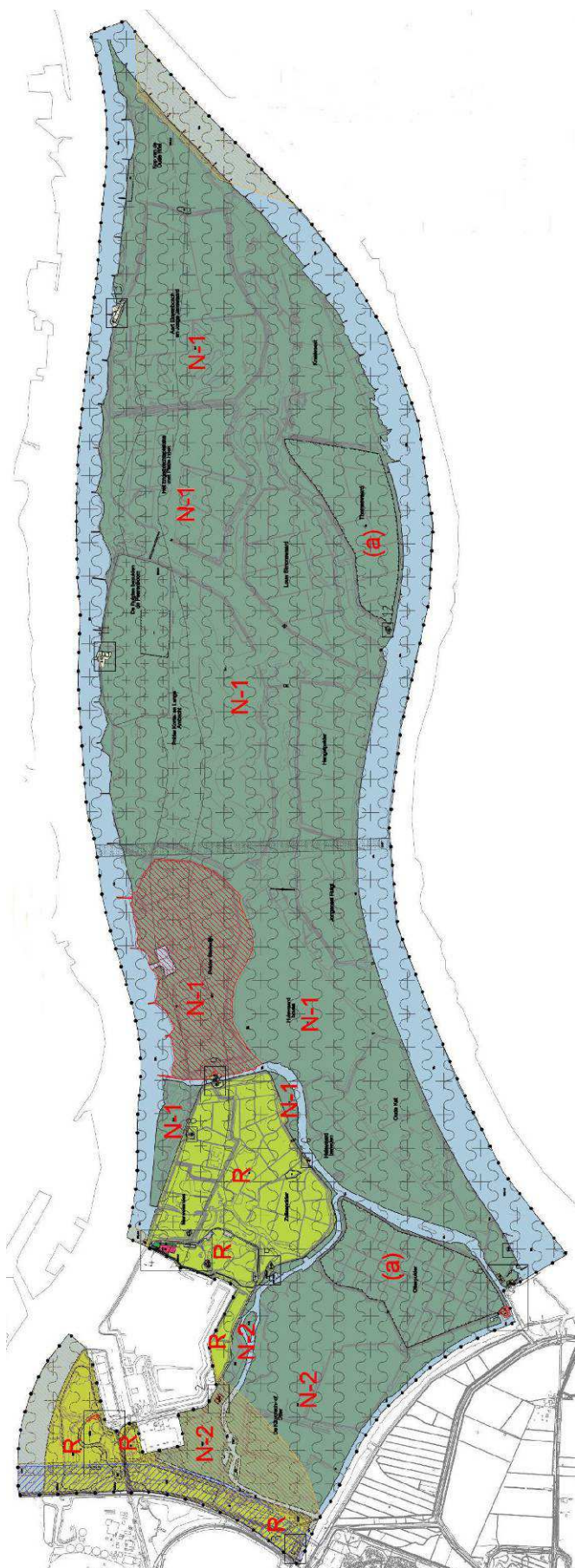
Biesbosch' vallen deels binnen het recreatiegebied (zie figuur 2 en 3) en worden beschreven in hoofdstuk 4.

b) Natuurgebieden

De natuurwaarden in de Sliedrechtse Biesbosch zijn kort samengevat:

- Aan de noordzijde en het midden (Stededijk, Korte- en Lange Ambacht, De Ruigte bezuiden de Peerenboom, Engelbrechts Plekske en Aert Eloyenbosch, Jonge Neele Ruigt en Huiswaard en Oude kat): getijdennatuur, spontane processen, dynamiek, watervogels, getijdedeflora (o.a. spindotterbloem en de bittere veldkers);
- Aan de zuidzijde (Hengstpolder, Louw Simons Waard, Thomaswaard, Kraaiennest en Kop van de Oude Wiel): deze gebieden vormen samen het graslandreservaat met een zeer bijzondere flora.
- Aan de westzijde (Sterling, Mariapolder, Kikvorsch- of Otter en Otterpolder): bereikbaar vanaf het bezoekerscentrum en meer gericht op natuur en recreatie, met nadruk op procesnatuur en griendcultuur.

Een groot deel van de gebieden met de functie Natuur bestaat uit polders die een agrarische functie hebben of hadden en die de afgelopen jaren zijn omgezet naar een natuurfunctie, of waarvoor er concrete plannen bestaan om dat de komende jaren te doen. Het gaat hierbij om polder Aart Eloyenbosch/Jonge Janswaard, polder Kort- en Lang Ambacht/ De Ruigten bezuiden de Peerenboom, Jongeneele Ruigt, de Thomaswaard en polder Stededijk. De laatste twee moeten nog ontwikkeld worden. Alle gebieden met de functie natuur vallen binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1 en 2).

Figuur 2. Kaart van de Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch onderverdeeld in 'Recreatiegebied Hollandse Biesbosch (Merwelanden)', 'Bestaande natuurgebieden' en 'Nieuwe natuurgebieden' (uit Voorontwerpbestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch). De belangrijkste functies:

N-1 = Natuur - 1

N-2 = Natuur - 2

R = Recreatie

(a) = Agrarische functie in natuurgebied rood gearceerd = Wijzigingsgebied (polder Stedelijk)

Figuur 3. De Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch met initiatieven die, in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998, onderzocht zijn (geel omcirkeld):

Initiatief 1: Uitbreiding Sterrenwacht

Initiatief 2: Uitbreiding StayOkay

Initiatief 3: Bedrijfspanen Sionpolder

Initiatief 4: Merwelanden 39

Initiatief 5: Ecolodges (locatie Sionsloot en locatie nabij Merwelanden 39)

4 Projectbeschrijving

Het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' bevat beschermende regelingen voor de natuur-, archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Binnen de drie delen van de Sliedrechtse Biesbosch zijn de volgende relevante ontwikkelingen voorzien:

a) Recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (de Merwelanden)

Het recreatiegebied valt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1 en 2). In het nieuwe bestemmingsplan wordt dit gebied tot *Recreatie* bestemd. De bestaande bebouwing wordt op maat bestemd. Daarnaast zijn binnen het recreatiegebied vijf ontwikkelingen gepland. Deze worden (onder meer) in het bestemmingsplan opgenomen indien er geen significante gevolgen te verwachten zijn voor de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. Voorliggend natuurwaardenonderzoek heeft betrekking op de volgende vijf initiatieven: 'Uitbreiding Sterrenwacht', 'Uitbreiding StayOkay', 'Bedrijfspanen Sionpolder', 'Merwelanden 39' en 'Ecolodges' (zie figuur 3). De initiatieven zijn opgenomen in de tabel op pagina 16 en worden hieronder nader beschreven:

Uitbreiding Sterrenwacht (bestemming 'recreatie')

In het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' wordt de mogelijkheid opgenomen om de ontvangstruimte van de sterrenwacht (van 310 m²) met minimaal 72 en maximaal 180 m² uit te breiden. De Sterrenwacht is gelegen op het evenemententerrein aan de Baanhoekweg (zie figuur 3).

Uitbreiding StayOkay (bestemming 'horeca')

Binnen het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' wordt het mogelijk gemaakt om het gebouw van StayOkay Dordrecht (momenteel een bebouwde oppervlakte van 12002) met 800 m² uit te breiden. Het bebouwd oppervlak zal niet vanuit de begane grond worden uitgebreid, maar zal (indien constructief mogelijk) bestaan uit een extra bouwlaag met een maximale bouwhoogte van 10 meter. Het bijbehorende kampeerterrein zal worden verhoogd ten behoeve van caravans en campers. Daarnaast zullen bomen op het campingterrein en in de directe omgeving ervan worden gesaneerd, in verband met de veiligheid van de kampeersers, de lichtinval op het campingterrein en het voorkomen van overlast als gevolg van boomsappen. De oeverzone van het plangebied (langs het Moldiep) zal niet worden aangetast.

Bedrijfspanen Sionpolder (bestemming 'opslagruimte')

Dit initiatief van het Parkschap Nationaal Park de Biesbosch betreft het vestigen van een opslagruimte in de voormalige beheerderswoning in de Sionpolder (huidige bestemming 'wonen'). Voor de realisatie hiervan is geen renovatie en/of groot onderhoud aan de woning nodig, maar slechts reguliere onderhoudswerkzaamheden.

Recreatief steunpunt Merwelanden 39 (bestemming 'gemengd')

Dit initiatief van het Parkschap Nationaal Park de Biesbosch betreft het realiseren van een steunpunt in de Zuileshoeve (huidige bestemming 'woondoel-einden'). Voor de realisatie hiervan zijn renovatiewerkzaamheden aan de hoeve noodzakelijk. Het steunpunt zal bestaan uit een bed and breakfast (groepsovernachtingen), een aanlegsteiger met terras, een theetuin, expositieruimtes, vergaderruimtes, ontvangsten voor kleine groepen en een startpunt voor teambuilding/werkdagen in de Biesbosch. In de wintermaanden zal de schuur gebruikt kunnen worden als opslagplaats.

Alleen de bewoner van de Zuileshoeve zal met de auto over het bestaande fietspad mogen rijden, de gasten kunnen de hoeve niet per auto bereiken. Als alternatieve ontsluiting voor fietsers en voetgangers wordt een nieuwe veerverbinding tussen de Zuileshoeve, de Ottersluis en de Huiswaard gerealiseerd, met eventueel de mogelijkheid door te varen naar polder Stedelijk. Deze aanlegvoorziening wordt binnen de voorliggende verstoringsstoets buiten beschouwing gelaten en wordt apart aan de Natuurbeschermingswet 1998 getoetst.

Ecolodges (2 locaties)

In het bestemmingsplan wordt het mogelijk gemaakt om twee zogenaamde ecolodges te plaatsen. Het project wordt gerealiseerd in het kader van een Europees duurzaamheidsprogramma. De opzet is om mensen meer in contact met de natuur te laten komen. De ecolodges waar bij dit project sprake van is, hebben een afmeting van 9.90 x 3.30 x 6 meter (l x b x h). De ecolodges zijn voor maximaal 4 personen en kunnen het hele jaar door gehuurd worden.

b) Natuur-1

Deze bestemming is toegekend aan gronden waar geen wezenlijke veranderingen in het natuurgebied worden voorzien. Dit geldt mogelijk niet voor Polder Stedelijk. Op termijn kan hier een zoetwatergetijdengebied worden gerealiseerd met recreatief medegebruik. Voor deze polder is een apart ontwerpbestemmingsplan opgesteld. Hierover is in 2010 inspraak geweest. Voor deze polder is een inrichtings- en saneringsplan opgesteld. De uitvoering van dit inrichtingsplan is opgeschort, omdat de polder door de overheid niet kan worden verworven. Voor de uitvoering van het inrichtingsplan is al

natuuronderzoek verricht. De plannen voor polder Stedelijk zijn niet (afzonderlijk) in het voorliggende natuurwaardenonderzoek meegenomen.

Het vergroten van de recreatieve gebruiksmogelijkheden - anders dan recreatief medegebruik - wordt voor de 'Natuur-1-gebieden' in het algemeen tegengegaan. In de Thomaswaard vindt agrarisch medegebruik plaats.

Deze natuurgebieden vallen binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch'. Omdat in deze natuurgebieden op dit moment geen ontwikkelingen of initiatieven spelen zijn ze daarom niet (afzonderlijk) meegenomen in voorliggend natuurwaardenonderzoek.

c) Natuur-2

Het voor Natuur-2 bestemde gebied is bestemd voor natuurontwikkeling, het behoud en herstel van de aanwezige landschappelijke en natuurlijke waarden en recreatief medegebruik van deze gebieden. Agrarisch medegebruik is toegestaan daar waar aangegeven.

De bestaande gebouwen kunnen vernieuwd worden (met 10% uitbreiding). Het bestaande kampeer- en parkeerterrein (bij Stayokay aan de Baanhoekweg) mag niet worden vergroot (met een omgevingsvergunning kan hiervan worden afgeweken; dit kan alleen als het hotel uitbreidt).

De Otterpolder krijgt een bestemming gericht op natuurontwikkeling. De plannen voor de Otterpolder zijn niet (afzonderlijk) in het voorliggende natuurwaardenonderzoek meegenomen.

Het voorliggende natuurwaardenonderzoek betreft twee delen: A) het bepalen van de gevolgen van de vijf initiatieven op (zwaarder) beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet en B) het bepalen van de gevolgen van de vijf initiatieven en van het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' voor de instandhoudingsdoelen van kwalificerende soorten en habitattypen in de SBZ 'De Biesbosch' (zie bijlage 4) in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het onderdeel Flora- en faunawet is terug te vinden in hoofdstuk 5. Voor het onderdeel Natuurbeschermingswet, zie hoofdstuk 6.

Tabel. Initiatieven in recreatiegebied de Hollandse Biesbosch (Merwelanden) die, in het kader van de Natuurbeschermingswet en/of de Flora- en faunawet, onderzocht dienen te worden (uit Nota van Uitgangspunten).

Initiatief	Inhoud
<i>Uitbreiding Sterrenwacht</i>	De sterrenwacht wenst de ontvangstruimte van 310 m ² uit te breiden, met minimaal 72 en maximaal 180 m ² .
<i>Uitbreiding StayOkay</i>	Het StayOkay hotel wenst uit te breiden. Het is nu 1200 m ² groot en een uitbreiding zou 800 m ² beslaan. Het kampeerterrein zal worden aangepast t.b.v. caravans en campers.
<i>Bedrijfspanen Sionpolder</i>	Het parkschap wenst in de voormalige beheerderswoning in de Sionpolder een opslagruimte te vestigen.
<i>Merwelanden 39</i> (Recreatief steunpunt boerderij-schuur en woning)	Het parkschap wenst een 'steunpunt' te maken van een woning met boerderij-schuur. Recreatieve functies worden mogelijk gecombineerd met bewoning.
<i>Ecolodges</i>	Het parkschap ontwikkelt ideeën om meer overnachtingsmogelijkheden in de Biesbosch aan te bieden. Eén ecolodge zou in de Sionsloot kunnen en één nabij de boerderij-schuur en woning (Merwelanden 39).

5 Toetsing Flora- en faunawet

5.1 Methode

Er is een quick-scan uitgevoerd ter beoordeling van de geschiktheid van de plangebieden ('Uitbreiding Sterrenwacht', 'Uitbreiding StayOkay', 'Bedrijfspannen Si-onpolder', 'Merwelanden 39' en 'Ecolodges') als leefgebied voor beschermde soorten, waarvoor een ontheffing nodig is en/of waarvoor speciale maatregelen nodig zijn in geval van ruimtelijke ingrepen (zie bijlage 1-3).

De plangebieden zijn eenmaal gebiedsdekkend onderzocht op het voorkomen van en/of de geschiktheid voor beschermde planten- en diersoorten. Dit veldbezoek bestond uit een dagbezoek, waarbij specifiek is gelet op (sporen van) grondgebonden zoogdieren, vleermuizen, (vaste verblijfplaatsen van) vogels, amfibieën en vaatplanten en, ten aanzien van de geplande Ecolodges, ook vissen en ongewervelden (m.n. platte schijfhorens). Aanvullend is op enkele plaatsen onderzoek gedaan naar de waarde voor vleermuizen (zie beschrijving hieronder).

Grondgebonden zoogdieren

De plangebieden zijn geïnventariseerd op (sporen van) grondgebonden zoogdieren en verblijfplaatsen hiervan. Bovendien zijn de gebieden beoordeeld op geschiktheid als leefgebied voor de zwaarder beschermde Waterspitsmuis en Noordse woelmuis.

Vleermuizen en vogels

Bij vleermuizen en vogels met een vaste verblijfplaats zijn, behalve de dieren zelf, ook de verblijfplaatsen beschermd (zie bijlage 2+3). Gebouwen en bomen in de plangebieden zijn beoordeeld op geschiktheid als verblijfplaats voor vogels en vleermuizen; hierbij is gelet op spouwgaten en andere openingen in muren, de ouderdom van de bomen, de aanwezigheid van holtes en spleten en de kenmerken van deze holtes en spleten. Ook is gelet op sporen, zoals een meststreep bij de eventuele invliegopening of prooiresten. Verder is aan de hand van gebiedskenmerken een inschatting gemaakt van de mogelijke waarde van (delen van) de plangebieden als vliegroute en/of jachtgebied van vleermuizen.

In de plangebieden 'Merwelanden 39' en 'StayOkay' is aanvullend onderzoek verricht naar vleermuizen.

De Merwelanden 39 zou geschikt kunnen zijn als kraamkolonieplaats (een kraamkolonie bestaat vaak uit een relatief grote groep dieren) en als verblijfplaats voor enkele dieren of een kleinere groep. Voor dit plangebied is zowel in de kraamkolonieke periode als in de paartijd onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van vleermuizen. De StayOkay werd ongeschikt geacht voor kraamgroepen: hier

is alleen onderzoek gedaan naar paarverblijven. Tijdens de inventarisaties is gelet op de aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen, op de aanwezigheid van vliegroutes van vleermuizen en op de waarde van de gebieden als jachtgebied. Gedurende de kraam/zomerperiode (mei tot half juli) is tweemaal geïnventariseerd op de locatie Merwelanden 39 (24 mei en 29 juni 2012). In de zomer/paarperiode (augustus tot begin oktober) zijn zowel Merwelanden 39 (22 augustus en 11 september 2012) als de StayOkay (27 augustus en 13 september 2012) tweemaal geïnventariseerd. Deze inventarisaties vonden plaats ruim voor zonsondergang (minimaal een half uur) t/m ruim na zonsondergang (minimaal één tot twee uur). Determinatie van waargenomen vleermuizen is gedaan met behulp van batdetectors (type MINI-3, Pettersson D-100 en D-250). De inventarisaties zijn zoveel mogelijk volgens de richtlijnen van het vleermuisprotocol* uitgevoerd.

* Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Er is gewerkt volgens het protocol van februari 2012.

Aquatische fauna (amfibieën, vissen en ongewervelden)

De watergangen in de planlocaties voor de 'Ecolodges' zijn onderzocht op beschermde soorten aquatische fauna (amfibieën, vissen en ongewervelden). Hierbij is gebruik gemaakt van steeknetten van circa 65 bij 45 cm met een lange aluminiumsteel. De watergangen zijn afgevist door een grote haal met het net te maken. Daarbij is naast water en watervegetatie ook steeds een deel sediment meegeschept. Hoewel arbitrair, is geselecteerd op zoveel mogelijk verschillende vishabitats; brede, smalle, diepe, ondiepe delen, begroeide, minder begroeide oevers, harde, zachte, zandige, slibrijke bodems, stenige oevers en bodems, et cetera. Wat beschermde ongewervelden betreft moet rekening gehouden worden met de Platte schijfhorenslak (*Anisus vorticulus*, strikt beschermd, soort van Habitatrichtlijn bijlage IV) en de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*, strikt beschermd, soort van Habitatrichtlijn bijlage IV). Tijdens de visbemonstering is tevens gelet op de aanwezigheid van libellenlarven. Daar waar de Platte schijfhoren (Habitatrichtlijn bijlage IV) verwacht kan worden, zijn met een schepnet monsters genomen van waterslakken. Hierbij is geen bodemmateriaal meegenomen en zijn, indien aanwezig, waterplanten uitgespoeld. De monsters zijn meegenomen naar het lab en daar gedetermineerd.

Naast de aquatische bemonstering is, in alle zes plangebieden, een landinventarisatie uitgevoerd naar amfibieën die het water al hebben verlaten.

Flora

Tijdens de inventarisaties is gekeken naar beschermde vaatplanten. Hierbij zijn de beschermde soorten gekarteerd.

5.2 Resultaten

5.2.1 Uitbreiding Sterrenwacht

Grondgebonden zoogdieren

In het onderzoeksgebied zijn geen zwaardere beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen. Tevens zijn er geen sporen en verblijfplaatsen van deze dieren aangetroffen.

Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaardere beschermd middels tabel 3 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 3). Tijdens het dagbezoek kon de functie van het gebied voor vleermuizen niet worden vastgesteld, aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is. Soorten die aan de hand van verspreidingsgegevens en gebiedskenmerken in het plangebied verwacht kunnen worden, zijn de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Daarnaast is het gebouw van de Sterrenwacht, o.a. door de aanwezigheid van spouwgangen in de buitenmuur, potentieel geschikt als vleermuisverblijfplaats. Uit eerdere vleermuisinventarisaties, die door het NWC zijn uitgevoerd (2005-2011), zijn echter geen verblijfplaatsen op, of in de nabijheid van, het terrein bekend. Bovendien is uit voorgaande inventarisaties gebleken dat het evenemententerrein niet van belang is als foerageergebied voor deze soortgroep.

Vogels

In het plangebied zijn geen vaste verblijfplaatsen van vogels aangetroffen. Wel zijn in de bomen en bosschages rondom het plangebied verschillende (nesten van) algemeen beschermde soorten vogels waargenomen, zoals o.a. Meerkoet (*Fulica atra*), Houtduif (*Columba palumbus*), Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), Merel (*Turdus merula*), Zwartkop (*Sylvia atricapilla*), Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*), Pimpelmees (*Parus caeruleus*), Koolmees (*Parus major*), Ekster (*Pica pica*), Kauw (*Corvus monedula*) en Vink (*Fringilla coelebs*).

Amfibieën

Er zijn geen zwaarder beschermde amfibieën in het onderzoeksgebied aangetroffen. Algemeen beschermde soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet) die in het gebied voorkomen zijn Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*), Groene kikker (Meerkikker *Pelophylax ridibundus* en/of Middelste groene kikker *Pelophylax kl. esculentus*) en Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*).

Vaatplanten

In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Deze worden hier ook niet verwacht.

Overig

Beschermde ongewervelden en vissen komen niet in het plangebied voor vanwege het ontbreken van oppervlaktewater.

5.2.2 Uitbreiding StayOkay

Grondgebonden zoogdieren

In het onderzoeksgebied zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen. Tevens zijn er geen sporen en verblijfplaatsen van deze dieren aangetroffen. Wel functioneert de direct langs het plangebied gelegen Moldiep als leefgebied voor de zwaarder beschermde Bever (*Castor fiber*, tabel 3-soort).

Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd middels tabel 3 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 3). Tijdens het dagbezoek kon de functie van het gebied voor vleermuizen niet worden vastgesteld, aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is. Soorten die aan de hand van verspreidingsgegevens en gebiedskenmerken in het plangebied verwacht kunnen worden, zijn de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Het gebouw van de StayOkay is op voorhand niet geschikt als kraam-, zomer- en/of winterverblijfplaats voor vleermuizen, maar wel als potentiële paarplaats (achter de houtbetimmering). Daarnaast is er geschikt jachtbiotoop in het plangebied aanwezig en staan er holle bomen, die als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten (zoals Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Watervleermuis) kunnen functioneren. Het Moldiep zou kunnen functioneren als vliegroute voor bepaalde soorten vleermuizen (m.n. Water- en/of Meervleermuis).

Tijdens de twee aanvullende avondinventarisaties in de paarperiode is in het plangebied geen paarverblijf aangetoond. Wel functioneert het terrein als jachtgebied voor enkele gewone dwergvleermuizen en zijn individuen van Ruige dwergvleermuis en Laativlieger passerend waargenomen.

Vogels

Naast verschillende algemeen beschermde vogelsoorten zijn Groene specht (*Picus viridis*), Grote bonte specht (*Dendrocopos major*) en Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*) in het plangebied aangetroffen, soorten van categorie 5 van de aangepaste lijst van vogelsoorten waarvan nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (zie bijlage 2).

Amfibieën

Er zijn geen zwaarder beschermde amfibieën in het onderzoeksgebied aangetroffen. Algemeen beschermde soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet) die in het gebied voorkomen zijn Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*), Groene kikker (Meerkikker *Pelophylax ridibundus* en/of Middelste groene kikker *Pelophylax* kl. *esculentus*) en Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*).

Vaatplanten

Het plangebied is van belang als groeiplaats voor de zwaarder beschermde Spindotterbloem (*Caltha palustris* subsp. *araneosa*, tabel 2-soort). De groeiplaatsen bevinden zich aan de oever van het Moldiep (zie figuur 4). Overige beschermde vaatplanten zijn niet in het plangebied aangetroffen.

Figuur 4: Locatie waar groeiplaatsen van de Spindotterbloem zijn aangetroffen (rood omcirkeld).

Overig

Beschermde ongewervelden en vissen komen niet in het plangebied (inclusief de invloedssfeer) voor vanwege het ontbreken van oppervlaktewater.

5.2.3 Bedrijfspannen Sionpolder

Grondgebonden zoogdieren

In het onderzoeksgebied zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen. Tevens zijn er geen sporen en verblijfplaatsen van deze dieren aangetroffen.

Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd middels tabel 3 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 3). Tijdens het dagbezoek kon de functie van het gebied voor vleermuizen niet worden vastgesteld, aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is. Soorten die aan de hand van verspreidingsgegevens en gebiedskenmerken in het plangebied verwacht kunnen worden, zijn de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). De voormalige beheerderswoning in de Sionpolder is potentieel geschikt als vleermuisverblijfplaats. Daarnaast functioneert het plangebied mogelijk als jachtgebied voor vleermuizen.

Vogels

In het plangebied zijn geen vaste verblijfplaatsen van vogels aangetroffen. Wel zijn in de bomen en bosschages rondom het plangebied verschillende (nesten van) algemeen beschermde soorten vogels waargenomen, zoals o.a. Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), Zwartkop (*Sylvia atricapilla*) en Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*).

Amfibieën

Er zijn geen zwaarder beschermde amfibieën in het onderzoeksgebied aangetroffen. Algemeen beschermde soorten die in het gebied voor kunnen komen, zijn Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*), Groene kikker (Meerkikker en/of Middelste groene kikker) en Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*).

Vaatplanten

In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde vaatplanten aangetroffen.

Overig

Beschermde ongewervelden en vissen komen niet in het plangebied voor vanwege het ontbreken van oppervlaktewater.

5.2.4 Merwelanden 39

Grondgebonden zoogdieren

In het onderzoeksgebied zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen. Tevens zijn er geen sporen en verblijfplaatsen van deze dieren aangetroffen.

Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd middels tabel 3 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 3). Tijdens het dagbezoek kon de functie van het gebied voor vleermuizen niet worden vastgesteld, aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is. Soorten die aan de hand van verspreidingsgegevens en gebiedskenmerken in het plangebied verwacht kunnen worden, zijn de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), de Laatzvlieger (*Eptesicus serotinus*), de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). De woning en boerderijschuur zijn potentieel geschikt als vleermuisverblijfplaats. Daarnaast functioneert het plangebied mogelijk als jachtgebied voor vleermuizen.

Tijdens het aanvullend vleermuisonderzoek gedurende de kraamperiode (half mei-half juli) en paarperiode (half augustus-begin oktober) zijn in het plangebied geen vleermuisverblijfplaatsen aangetroffen. Wel zijn later op de avond jagende en passerende individuen van Gewone dwergvleermuis waargenomen.

Vogels

In de boerderijschuur is een kerkuilkast aanwezig, die voorheen functioneerde als vaste verblijfplaats voor de Kerkuil (*Tyto alba*). Tijdens de aanvullende vleermuisinventarisaties bleek de betreffende kast echter door bosuilen (een paartje met vier jongen) in gebruik genomen te zijn. De directe omgeving van de woning en boerderijschuur maken onderdeel uit van het jachtgebied van Bosuil (*Strix aluco*).

Amfibieën

Er zijn geen zwaarder beschermde amfibieën in het onderzoeksgebied aangetroffen. Wel zijn de algemeen beschermde Bruine kikker (*Rana temporaria*) en Gewone pad (*Bufo bufo*) waargenomen en kunnen Groene kikker (Meerkikker en/of Middelste groene kikker) en Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*) in het plangebied voorkomen.

Vaatplanten

In het plangebied zijn groeiplaatsen van de Grote kaardenbol aangetroffen, een algemeen beschermde soort van tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Overig

Beschermde ongewervelden en vissen komen niet in het plangebied voor vanwege het ontbreken van oppervlaktewater.

5.2.5 Ecolodges (2 locaties)

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied nabij Merwelanden 39 zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen en geen sporen en verblijfplaatsen van deze dieren aangetroffen. Dit plangebied is niet van belang voor deze soortgroep.

De Sionsloot functioneert als leefgebied voor de zwaarder beschermde Bever (tabel 3-soort): Er zijn ter hoogte van de geplande locatie voor de ecolodge vraatsporen van de Bever aangetroffen en op een nabije lokatie in de Sionsloot is een beverburcht gevestigd (op ongeveer 300 m, om de ecolodge per boot te bereiken moet langs deze burcht gevaren worden). Daarnaast is er in dit plangebied geschikt biotoop voor de Waterspitsmuis en Noordse woelmuis (beide tabel 3-soorten) aanwezig.

Vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd middels tabel 3 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 3). Tijdens het dagbezoek kon de functie van de twee gebieden voor vleermuizen niet worden vastgesteld, aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is. Soorten die aan de hand van verspreidingsgegevens en gebiedskenmerken in het plangebied verwacht kunnen worden, zijn de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). In het plangebied nabij Merwelanden 39 zijn geen geschikte vleermuisverblijfplaatsen aanwezig. Mogelijk functioneert dit gebied wel als jachtgebied voor vleermuizen. Ook de Sionsloot is zeer geschikt als jachtgebied en migratieroute voor vleermuizen. Daarnaast kunnen in de directe omgeving van dit plangebied geschikte holle bomen voor boombewonende vleermuissoorten (zoals Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Watervleermuis) aanwezig zijn.

Vogels

In het plangebied nabij Merwelanden 39 zijn verschillende algemeen beschermde vogelsoorten waargenomen, zoals Kuifeend (*Aythya fuligula*), Bruine kiek-

dief (*Circus aeruginosus*), Meerkoet (*Fulica atra*), Vissdief (*Sterna hirundo*), Graspieper (*Anthus pratensis*), Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), Koolmees (*Parus major*), Vink (*Fringilla coelebs*), Putter (*Carduelis carduelis*) en Rietgors (*Emberiza schoeniclus*). Er zijn hier geen vaste verblijfplaatsen van vogels aangetroffen.

Ook de Sionsloot is van belang voor algemeen beschermde vogelsoorten, zoals Vink, Roodborst (*Erithacus rubecula*) en Ekster. Daarnaast is de IJsvogel (*Alcedo atthis*, categorie 5-soort) in het plangebied aangetroffen.

Amfibieën

Er zijn geen zwaardere beschermde amfibieën in de plangebieden aangetroffen. Wel zijn de algemeen beschermde Groene kikker (Meerkikker en/of Middelste groene kikker) en Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*) in het plangebied nabij Merwelanden 39 waargenomen en kunnen zowel de hiervoor genoemde soorten als Bruine kikker (*Rana temporaria*) en Gewone pad (*Bufo bufo*) in beide plangebieden voorkomen (alleen tabel 1-soorten).

Vissen

De zwaardere beschermde Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*, tabel 2-soort) en Bittervoorn (*Rhodeus amarus*, tabel 3-soort) zijn in het plangebied nabij Merwelanden 39 aangetroffen. Daarnaast zijn hier verschillende algemene vissoorten waargenomen, zoals Baars (*Perca fluviatilis*), Blankvoorn (*Rutilus rutilus*), Driedoornige stekelbaars (*Gasterosteus aculeatus*), Tiendoornige stekelbaars (*Pungitius pungitius*), Vetje (*Leucaspis delineatus*) en Zeelt (*Tinca tinca*). In de Sionsloot is niet geïnventariseerd. Bittervoorn en Kleine modderkruiper komen voornamelijk in stilstaand tot langzaam stromend water voor. Gezien de aanwezige stroming in de Sionsloot worden deze beschermde soorten hier dan ook niet verwacht. Overige strikt beschermde vissoorten (tabel 2- en 3-soorten) hebben geen binding met het plangebied.

Ongewervelden

Er zijn in het plangebied nabij Merwelanden 39 verschillende soorten ongewervelden zonder beschermingsstatus aangetroffen. De aangetroffen schijfhorens zijn meegenomen en in het laboratorium tot op de soort gedetermineerd. De beschermde Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*) is niet in het plangebied aangetoond. In de Sionsloot is niet geïnventariseerd. Vanwege de afwezigheid van veel ondergedoken planten is de kans dat de Platte schijfhoren hier voorkomt echter zeer klein.

Vaatplanten

In de twee plangebieden zijn geen zwaardere beschermde vaatplanten aangetroffen.

5.3 Conclusie en aanbevelingen

5.3.1 Uitbreiding Sterrenwacht

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn geen (sporen van) zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen. Voor grondgebonden zoogdieren gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vleermuizen

Het plangebied omvat geen significant belangrijk jachtbiotoop. Ook is geen sprake van een verblijfplaats of een belangrijke vliegroute. Verplichtingen zijn om deze redenen dan ook niet aan de orde met betrekking tot vleermuizen en de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vogels

Het plangebied heeft geen waarde voor vogels met een vaste verblijfplaats. Wel functioneren omringende bomen en bosschages mogelijk als broedbiotoop voor verschillende soorten broedvogels. Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd. Om het broeden succesvol te doen zijn, is het verboden broedende vogels, hun nesten, eieren of jongen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. Deze verbodsbepaling geldt slechts gedurende de periode dat er gebroed wordt (globaal half maart t/m half juli, soortspecifiek) (zie bijlage 2). Daarnaast geldt ook voor vogels de algemene zorgplicht (zie p.38).

Amfibieën

In het plangebied komen geen zwaarder beschermde amfibieën voor. Er gelden voor deze soortgroep dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vaatplanten

In het plangebied komen geen beschermde vaatplanten voor. Voor vaatplanten gelden er dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

5.3.2 Uitbreiding StayOkay

Grondgebonden zoogdieren

Met name het deel van het plangebied dat grenst aan het Moldiep is mogelijk van belang als foerageerplaats voor de Bever. De uitbreiding van de StayOkay, die in het bestemmingsplan opgenomen zal worden, betreft de mogelijkheid tot verho-

ging van het campingterrein ten behoeve van caravans en campers en (eventueel) een uitbreiding van het hotel. Daarnaast zullen bomen op het campingterrein en in de directe omgeving ervan worden gesaneerd, in verband met de veiligheid van de kampeerders, de lichtinval op het campingterrein en het voorkomen van overlast als gevolg van boomsappen.

Indien bij verhoging van het campingterrein de oeverzones worden ontzien, gelden hiervoor op dit moment ten aanzien van de Bever geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet. Dit geldt ook voor te saneren bomen die niet langs de oever staan. Indien er (in de toekomst) alsnog werkzaamheden aan de oever van het Moldiep zijn gepland, dient het (significant) negatieve effect hiervan op de Bever aanvullend onderzocht te worden en dienen mogelijk mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen te worden. Bij een blijvende aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van de Bever dient dan alsnog een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Bovendien geldt voor alle grondgebonden zoogdieren altijd de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vleermuizen

Uit het aanvullend vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat het gebouw van de StayOkay niet van belang is als vleermuisverblijfplaats en dat het plangebied als jachtbiotoop voor de Gewone dwergvleermuis functioneert. Het naastgelegen Moldiep kan van belang zijn als vliegroute voor vleermuizen en de holle bomen functioneren mogelijk als vleermuisverblijfplaats.

Uitbreiding van het hotel heeft geen significant effect op jachtbiotoop en/of een mogelijke vliegroute, mits er geen sprake is van extra verlichting in het plangebied en/of op het naastgelegen Moldiep. Voorafgaand aan het kappen of anderszins aantasten van holle bomen in het gebied, dienen deze tenminste vier keer volgens het vleermuisprotocol te worden onderzocht op aanwezigheid van vleermuizen, teneinde de verschillende functies die de bomen mogelijk hebben voor vleermuizen te inventariseren: tweemaal in de kraam/zomerperiode (half mei-half juli) en tweemaal in de zomer/paarperiode (half augustus-begin oktober). Als het Moldiep meer verlicht gaat worden als onderdeel van de plannen is onderzoek naar de mogelijke functie ervan als vliegroute voor vleermuizen nodig (2 tellingen in het zomerhalfjaar, volgens het vleermuisprotocol).

Indien de holle bomen in het plangebied niet worden aangetast en het plangebied en het naastgelegen Moldiep niet extra verlicht worden, gelden voor vleermuizen geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vogels

De waargenomen soorten van categorie 5 (zie bijlage 2) hebben alleen een jaar-rond beschermde nestplaats als zwaarwegende feiten of ecologische omstandig-

heden dat rechtvaardigen. De betreffende soorten (Groene specht, Grote bonte specht en Boomkruiper) zijn vrij algemeen en er zijn bovendien voldoende alternatieven in de omgeving. Een jaarronde bescherming van de verblijfplaatsen van deze soorten is op dit moment niet aan de orde (tenzij een holte bezet is door een vleermuis, zie vorige alinea).

Amfibieën

In het plangebied komen geen zwaarder beschermde amfibieën voor en gelden voor dit taxon dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vaatplanten

Het plangebied is van belang als groeiplaats voor de zwaarder beschermde Spindotterbloem (*Caltha palustris* subsp. *araneosa*, tabel 2-soort). Deze soort is lokaal niet zeldzaam, maar op grotere schaal wel. De spindotters mogen niet zonder ontheffing en/of het nemen van de juiste mitigerende maatregelen verwijderd of anderszins aangetast worden.

5.3.3 Bedrijfspannen Sionpolder

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn geen (sporen van) zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen. Voor grondgebonden zoogdieren gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vleermuizen

Uit de daginventarisatie komt naar voren dat het plangebied mogelijk functioneert als jachtgebied voor vleermuizen. Daarnaast is de voormalige beheerderswoning potentieel geschikt als vleermuisverblijfplaats. Als gevolg van de functiewijziging van het betreffende gebouw (van beheerderswoning naar opslagruimte) zal er geen potentieel jachtgebied van vleermuizen verdwijnen of anderszins aangetast worden. Indien aan de voormalige beheerderswoning in het plangebied werkzaamheden zijn gepland (zoals sloop, renovatie, onderhoud, etc.) dient voorafgaand aan deze werkzaamheden een uitgebreid onderzoek naar de daadwerkelijke functie van het gebouw voor vleermuizen volgens het vleermuisprotocol (zie * p.22) te worden uitgevoerd. Vleermuizen gebruiken het landschap gedurende het jaar op verschillende manieren (i.e. kraamplaats, zomerverblijfplaats, paarverblijf, winterverblijfplaats, jachtgebied). Volgens het vleermuisprotocol dienen tenminste vier tot vijf (afhankelijk van soortenspectrum) vleermuisinventarisaties uitgevoerd te worden, teneinde de verschillende functies die het gebied mogelijk heeft voor vleermuizen te kunnen inventariseren; driemaal in de kraam/zomer-

periode (half mei-half juli), en tweemaal in de zomer/paarperiode (half augustus-begin oktober). Indien geen werkzaamheden aan het gebouw zullen worden uitgevoerd, gelden voor vleermuizen geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vogels

Het plangebied heeft geen waarde voor vogels met een vaste verblijfplaats. Wel functioneren omringende bomen en bosschages mogelijk als broedbiotoop voor verschillende soorten broedvogels. Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd. Om het broeden succesvol te doen zijn, is het verboden broedende vogels, hun nesten, eieren of jongen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. Deze verbodsbepaling geldt slechts gedurende de periode dat er gebroed wordt (globaal half maart t/m half juli, soortspecifiek) (zie bijlage 2).

Amfibieën

In het plangebied zijn geen (sporen van) zwaarder beschermde amfibieën aangetroffen. Voor amfibieën gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vaatplanten

In het plangebied zijn geen groeiplaatsen van beschermde vaatplanten aangetroffen. Wat betreft vaatplanten is een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet nodig. Wel geldt ook voor vaatplanten altijd de algemene zorgplicht (zie p.38).

5.3.4 Merwelanden 39

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn geen (sporen van) zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen. Voor grondgebonden zoogdieren gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vleermuizen

Uit het aanvullend vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat in de woning en boerderijschuur geen vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn, maar dat het plangebied wel functioneert als jachtgebied voor Gewone dwergvleermuis. Als gevolg van de bestemmingswijziging van het betreffende gebouw (van woonbestemming naar een gemengde woon- en recreatiebestemming, inclusief horeca) zal er geen potentieel jachtgebied van vleermuizen verdwijnen of anderszins worden aangetast. Er gelden voor vleermuizen op dit moment geen verplichtin-

gen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vogels

Een kerkuilkast in de boerderijschuur functioneerde voorheen als vaste verblijfplaats voor de Kerkuil, momenteel maakt Bosuil gebruik van de betreffende kast. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest, of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen (globaal half maart t/m half juli, soortspecifiek) onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet (zie bijlage 2). Een (beperkt) aantal soorten, waaronder Kerkuil, maakt elk jaar gebruik van dezelfde nestplaats. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten (incl. de functionele omgeving ervan) zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn (zie bijlage 2). Bosuil is een soort van categorie 5 (zie bijlage 2), waarvan de nestplaats alleen jaarrond beschermd is als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

De verblijfplaats van de Kerkuil/Bosuil (incl. de functionele omgeving) zal als gevolg van de bestemmingswijziging (van woonbestemming naar een gemengde woon- en recreatiebestemming, inclusief horeca) niet verdwijnen of anderszins worden aangetast. Er gelden voor deze soort op dit moment geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet.

Indien werkzaamheden worden gepland die (de functionele omgeving van) de vaste verblijfplaats van de Kerkuil (Bosuil) zullen vernietigen en/of verstoren, dient alsnog een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden óf dienen compenserende maatregelen genomen te worden. Bij compensatie kan gedacht worden aan het ophangen van een kerkuilkast aan eventuele nieuwbouw en/of aan de woning, voorafgaand aan verstoring en/of vernietiging van de huidige nestplaats.

Amfibieën

In het plangebied zijn geen (sporen van) zwaarder beschermde amfibieën aangetroffen. Voor amfibieën gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vaatplanten

In het plangebied zijn geen groeiplaatsen van beschermde vaatplanten aangetroffen. Wat betreft vaatplanten is een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet nodig. Wel dient ook voor vaatplanten altijd de algemene zorgplicht (zie p.38) in acht te worden genomen.

5.3.5 Ecolodges

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn op de locatie nabij Merwelanden 39 geen (sporen van) zwaardere beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen. Voor grondgebonden zoogdieren gelden hier dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet, anders dan de algemene zorgplicht (zie p.38).

Op ongeveer 300 meter ten zuiden van de planlocatie Sionsloot ligt een actieve beverburcht. Bevers zijn vooral 's nachts en in de schemering actief, wanneer de mate van waterrecreatie juist gering is. De soort is met name gevoelig voor verstoring door licht, geluid en zicht. De mate van storingsgevoeligheid varieert (i.e. in drukke recreatiegebieden zijn bevers minder storingsgevoelig dan in stiltegebieden), maar is over het algemeen matig, met een vluchtafstand van minder dan 100 meter (uit: Henkens, R.J.H.G., *'Kwalitatieve analyse van knelpunten tussen Natura 2000-gebieden en waterrecreatie'*, Alterra-Wageningen UR, 2008).

De betreffende burcht in de Sionsloot ligt op minimaal 50 meter afstand van een aanlegplaats voor plezierboten. Het is niet waarschijnlijk dat toevoeging van een ecolodge op 300 meter afstand (uit het zicht van de burcht) een significant negatieve invloed zal hebben op de bever(s), die in dit geval de aanwezigheid van boten dichterbij de burcht gewend is/zijn. De ecolodge is dus op voldoende afstand van de burcht gepland (buiten zichtsafstand) en ook de te gebruiken ontsluitingsweg (i.e. een wandelpad van de bestaande dijkweg (Kors Monster Pad) naar de planlocatie aan het water, via een trapje en loopplank) zal het leefgebied van de Bever niet (significant) negatief beïnvloeden. De verstoring zal zich beperken tot het vaker passeren van één of meerdere boten, voornamelijk buiten de activiteitsperiode van de Bever. Aangezien de Bever zich bovendien goed kan aanpassen aan een nieuwe situatie zal de (geringe) verstoring, als gevolg van realisatie van de ecolodge, niet leiden tot het verlaten van de burcht.

Vleermuizen

Uit de daginventarisatie komt naar voren dat de twee plangebieden mogelijk functioneren als jachtgebied voor vleermuizen, maar dat geen geschikte vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn. De realisatie van ecolodges (incl. ontsluitingswegen) kan er toe leiden dat potentieel jachtgebied van vleermuizen verdwijnt of anderszins wordt aangetast. Hetzelfde geldt voor eventuele vliegroutes. Omdat er in de omgeving van de plangebieden voldoende alternatief jachtbiotoop aanwezig is, zal het effect hierop niet (significant) negatief zijn. Een waterbrede lichtuitstraling kan de waarde van een vliegroute van Water- of Meervleermuis doen afnemen. Aangezien dit niet het geval is, zullen er geen significant nadelige effecten op jachtgebied en/of vliegroutes van vleermuizen optreden en gelden er voor deze soortgroep op dit moment geen verplichtingen ten aanzien van de Flora- en faunawet. Wel geldt altijd de algemene zorgplicht (zie p.38).

Vogels

Het plangebied op de locatie nabij Merwelanden 39 heeft geen waarde voor vogels met een vaste verblijfplaats. Wel functioneren (omringende) bomen en boschages mogelijk als broedbiotoop voor verschillende soorten broedvogels. Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd. Om het broeden succesvol te doen zijn, is het verboden broedende vogels, hun nesten, eieren of jongen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. Deze verbodsbepaling geldt slechts gedurende de periode dat er gebroed wordt (globaal half maart t/m half juli, soortspecifiek) (zie bijlage 2). Voor de locatie Sionsloot geldt hetzelfde, met als aanvulling dat hier de IJsvogel waargenomen is (soort van categorie 2, zie bijlage 2). Aangezien deze niet op de locatie zelf broedt en de plannen geen effect zullen hebben op de broedlocatie, gelden wat de IJsvogel betreft geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet.

Amfibieën

In de beide plangebieden komen geen zwaarder beschermde amfibieën voor. Voor amfibieën gelden dus geen verplichtingen in het kader van de Flora- en faunawet. Wel dient altijd de algemene zorgplicht (zie p.38) in acht te worden genomen.

Vissen

Het plangebied op de locatie nabij Merwelanden 39 functioneert als leefgebied voor de Kleine modderkruiper (een soort van tabel 2 van de Flora- en faunawet) en de Bittervoorn (een soort van tabel 3 van de Flora- en faunawet) (zie bijlage 1). Indien de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd is, hoeft er voor deze soorten bij ruimtelijke ingrepen geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. De ontwikkeling in het plangebied betreft de realisatie van een zogenaamde ecolodge (incl. ontsluitingsweg). Deze ontwikkeling zal de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van bovengenoemde soorten niet blijvend (significant) negatief beïnvloeden (de gunstige staat van instandhouding van bovengenoemde soorten komt niet in het geding). Wel wordt, gedurende de aanleg van de ecolodge, het leefgebied van de Kleine modderkruiper en de Bittervoorn (tijdelijk) aangetast. Er dienen daarom mitigerende maatregelen te worden getroffen en/of er dient te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode (t.b.v. Kleine modderkruiper). De gemeente Dordrecht beschikt over een goedgekeurde gedragscode*. Met betrekking tot 'Overige werkzaamheden aan en achterstallig onderhoud van wateren en oevers' staan in deze gedragscode de volgende voorzorgsmaatregelen bij aanwezigheid van juridisch zwaarder beschermde vissoorten zoals de Kleine modderkruiper:

- *U voorkomt aantasting van de oever en de onderwatervegetatie in de maanden maart tot en met juli in watergangen waarin de Kleine modderkruiper voorkomt;*
- *Als waterplanten op de oever terechtkomen zet u deze direct terug;*
- *U zet vissen, amfibieën en zoetwatermosselen, die op de kant terecht komen, direct terug, op de dichtst bij gelegen geschikte plaats, waar geen werkzaamheden (meer) worden uitgevoerd. Dit wordt uitgevoerd door op onder begeleiding van een deskundige;*
- *Voor het aanbrengen van stortstenen of andere oeeververdediging in het natte profiel verjaagt u aanwezige exemplaren van beschermde vissen en amfibieën door beroering van het water en aanwezig bodemmateriaal. Dit wordt uitgevoerd door of onder begeleiding van een deskundige.*

Indien gewerkt wordt volgens bovenstaande gedragsregels hoeft, met betrekking tot de Kleine modderkruiper, geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Ten behoeve van de Bittervoorn dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin zo nauwkeurig mogelijk staat beschreven hoe met deze soort rekening wordt gehouden. De werkzaamheden dienen, net als bij de Kleine modderkruiper, onder begeleiding van een ecologisch deskundige te worden uitgevoerd.

** Gedragscode ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van de Gemeente Dordrecht en de Gemeente Zwijndrecht van 1 maart 2010. Opgesteld door Bureau Waardenburg bv en BuildDesk bv. Goedgekeuringsbesluit van Minister van LNV d.d. 13 juli 2010.*

Ongewervelden

De beide plangebieden functioneren niet als leefgebied voor de Platte schijfhoornen. Wat betreft ongewervelden is een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet nodig. Wel geldt altijd de algemene zorgplicht (zie hieronder).

Vaatplanten

In de beide plangebieden zijn geen groeiplaatsen van beschermde vaatplanten aangetroffen. Wat betreft vaatplanten is een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet nodig en geldt alleen de algemene zorgplicht (zie hieronder).

Zorgplicht

Tenslotte geldt de in artikel 2 voorgeschreven zorgplicht: deze houdt in dat alle mogelijke nadelige gevolgen voor (alle) planten en dieren zoveel mogelijk vermeden moeten worden (voor zover redelijk), bijvoorbeeld door een Egel die zich op een werkterrein bevindt te verplaatsen voordat gestart wordt met bepaalde

werkzaamheden (hiervoor is eerst een inspectie te voet van het werkterrein nodig).

6 Oriëntatie Natuurbeschermingswet 1998

6.1 Methode

De ontwikkelingen die, in het kader van de Natuurbeschermingswet, onderzocht zijn, zijn:

- Actualisatie van de geldende bestemmingsplannen, ofwel het nieuwe bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch';
- Sterrenwacht;
- StayOkay;
- Bedrijfspannen Sionpolder;
- Merwelanden 39;
- Ecolodges.

In dit rapport is alleen de oriëntatiefase (zie hieronder) doorlopen. Hierin is per kwalificerende soort en habitat bepaald wat het effect kan zijn van de plannen op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten en habitats (zie bijlage 4). Hierbij is gebruik gemaakt van de effectenindicator van het ministerie van EL&I. Uit de oriëntatiefase volgt of er een vergunningplicht bestaat (met een passende beoordeling), of er een verstoringstoets nodig is, of dat er op voorhand geen nadelige effecten zullen optreden en er dus niets gedaan hoeft te worden.

Oriëntatiefase (voortoets)

Er wordt tijdens de oriëntatiefase vastgesteld wat de kans is op het optreden van significant nadelige effecten. Dit is gedaan op basis van expert-judgement, waarbij de volgende vragen zijn gevolgd:

1. Is de activiteit te beschouwen als (nieuw) project of handeling?
2. Wat zijn de mogelijke effecten van de activiteit en wat zijn daarvan de gevolgen voor het gebied, gelet op de instandhoudingsdoelen?
3. Kunnen de gevolgen verstorend zijn voor soorten of tot een verslechtering van de kwaliteit van het (natuurlijke) habitat leiden?
4. Kunnen de gevolgen significant nadelig zijn?

6.2 Storingsfactoren met betrekking tot de te toetsen ontwikkelingen

Realisatie van de vijf initiatieven kan mogelijk een nadelig effect op de instandhoudingsdoelen van de Biesbosch hebben. De storingsfactoren (zoals beschreven in de effectenindicator van het ministerie van EL&I), die van toepassing kunnen zijn, als gevolg van eventuele (bouw)werkzaamheden (tijdelijke verstoring)

en als gevolg van een toename van land- en waterrecreatie (blijvende verstoring), zijn oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging, verstoring door geluid, licht, trilling, optische verstoring en/of verstoring door mechanische effecten.

Op de locatie 'Merwelanden 39' na, maken de plangebieden zelf geen onderdeel uit van Natura 2000-gebied de Biesbosch. In het plangebied 'Merwelanden 39' zijn geen aangewezen habitattypen aanwezig en de plannen op deze locatie betreffen renovatiewerkzaamheden aan bestaande bebouwing. Als gevolg van de realisatie van de vijf initiatieven in het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) zal de Biesbosch geen directe aantasting ondervinden in de vorm van *oppervlakteverlies, versnippering en/of verdroging*.

Voor realisatie van de initiatieven zijn in enkele gevallen wel bouwwerkzaamheden gepland en de initiatieven leiden mogelijk tot een toename van water- en landrecreatie in de Biesbosch. Dit kan indirect effect op de kwaliteit van het leefgebied van aangewezen habitat- en vogelrichtlijnsoorten binnen het Natura 2000-gebied hebben (externe werking). De storingsfactoren die hierbij van toepassing zijn, zijn verontreiniging, verstoring door geluid, licht en trilling, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten:

Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent, zoals geluid van wegverkeer, danwel tijdelijk, zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Gevolg: Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewinning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw, etc.

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijk omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken of verdreven worden door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen, etc.

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend.

Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen af van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewinning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort; in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen, etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitatypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype.

Voor een overzicht van de effecten van bovenstaande storingsfactoren op de habitatypen en -soorten en vogelrichtlijnsoorten waarvoor de Biesbosch is aangewezen als speciale beschermingszone, zie tabel in bijlage 5.

6.3 Oriëntatiefase

6.3.1 Uitbreiding Sterrenwacht

Aanlegfase - Bouwwerkzaamheden die nodig zijn voor uitbreiding van het gebouw van de Sterrenwacht leiden mogelijk tot verstoring van soorten in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling en mechanische effecten en optische verstoring. Aangezien deze verstoring lokaal en van tijdelijke aard is

en hoofdzakelijk buiten de begrenzing van de Biesbosch plaatsvindt (indirecte verstoring), zal deze beperkt blijven tot kwalificerende soorten die (mogelijk) in de directe omgeving van het plangebied voorkomen.

Gebruiksfase - Uitbreiding van de ontvangstruimte van de Sterrenwacht met maximaal 180 m² kan er toe leiden dat er in de toekomst meer bezoekers kunnen worden ontvangen. Deze bezoekers komen echter niet om buiten, nabij of in het Natura 2000-gebied, te recreëren. De recreatiedruk in de Biesbosch zal, als gevolg van realisatie van de uitbreiding, niet toenemen en de natuurlijke habitat van aangewezen doelsoorten zal er niet negatief door worden beïnvloed. Verstoring (in de vorm van verontreiniging, geluid, licht, trilling, mechanische effecten en optische verstoring) is niet aan de orde.

Uitbreiding van de Sterrenwacht zorgt dus niet voor verslechtering van habitats, maar verstoring van aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied kan niet op voorhand worden uitgesloten. Met behulp van een verstoringstoets dient te worden nagegaan of er, als gevolg van realisatie van dit initiatief, een kans bestaat dat zich (significant) versturende effecten op soorten zullen voordoen en of er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

6.3.2 StayOkay

Aanlegfase - Bouwwerkzaamheden ten behoeve van uitbreiding van de StayOkay leiden mogelijk tot verstoring van soorten in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling, mechanische effecten en optische verstoring. Aangezien deze verstoring lokaal en van tijdelijke aard is, zal deze beperkt blijven tot kwalificerende soorten die (mogelijk) in de directe omgeving van het plangebied voorkomen.

Gebruiksfase - Directe aantasting van het foerageergebied van bijvoorbeeld Bever is niet aan de orde aangezien, bij verhoging van het campingterrein en sanering van enkele bomen, de oeverzones worden ontzien. Uitbreiding van de StayOkay zorgt er wel voor dat er in de toekomst meer gasten kunnen worden ontvangen. Dit leidt mogelijk tot een toename van land- en waterrecreatie in de Biesbosch en daarmee indirect tot verstoring van kwalificerende soorten die (mogelijk) in de omgeving van het plangebied en binnen de grenzen van de Biesbosch voorkomen in de vorm van met name verontreiniging, geluid, trilling, mechanische effecten en optische verstoring. Daarnaast zorgt uitbreiding van het gebouw mogelijk voor een toename van verstoring door licht.

Uitbreiding van de StayOkay zorgt dus niet voor verslechtering van habitats, maar verstoring van aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied kan niet op voorhand worden uitgesloten. Met behulp van een verstoringstoets dient te worden nagegaan of er, als gevolg van realisatie van dit initiatief, een kans be-

staat dat zich (significant) verstorende effecten op soorten zullen voordoen en of er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

6.3.3 Bedrijfspannen Sionpolder

Aanlegfase - Voor de realisatie van opslagruimte in de voormalige beheerderswoning is geen renovatie en/of groot onderhoud aan de betreffende woning nodig. Werkzaamheden die eventueel uitgevoerd worden, vallen onder bestendig beheer en onderhoud. Aangezien de planlocatie zelf niet van belang is voor kwalificerende soorten die in de directe omgeving van de locatie voorkomen (met mogelijke uitzondering van Meervleermuis) en eventuele beheerswerkzaamheden geen invloed hebben op het leefgebied ervan, zal realisatie van dit initiatief niet leiden tot (significante) verstoring van aangewezen soorten (in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling en mechanische effecten en optische verstoring).

Gebruiksfase - Het vestigen van een opslagruimte in de voormalige beheerderswoning zal niet leiden tot een toename van land- en/of waterrecreatie. Er is dan ook geen sprake van (significante) verstoring van kwalificerende soorten in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling en mechanische effecten en optische verstoring.

Realisatie van opslagruimte op planlocatie Bedrijfspannen Sionpolder zorgt dus niet voor verslechtering van habitats, maar verstoring van aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied kan niet op voorhand worden uitgesloten. Met behulp van een verstoringstoets dient te worden nagegaan of er, als gevolg van realisatie van dit initiatief, een kans bestaat dat zich (significant) verstorende effecten op soorten zullen voordoen en of er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

6.3.4 Merwelanden 39

Aanlegfase - Bouwwerkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van een recreatief steunpunt in de Zuileshoeve op Merwelanden 39 leiden mogelijk tot verstoring van soorten in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling, mechanische effecten en optische verstoring. Aangezien deze verstoring lokaal en van tijdelijke aard is, zal deze beperkt blijven tot kwalificerende soorten die (mogelijk) in de directe omgeving van het plangebied voorkomen.

Gebruiksfase - De realisatie van een recreatief steunpunt leidt mogelijk tot een toename van land- en waterrecreatie in de Biesbosch en daarmee indirect tot verstoring van kwalificerende soorten die (mogelijk) in de omgeving van het plangebied en binnen de grenzen van de Biesbosch voorkomen in de vorm van met name verontreiniging, geluid, trilling, mechanische effecten en optische verstoring.

Realisatie van een recreatief steunpunt op planlocatie Merwelanden 39 zorgt dus niet voor verslechtering van habitats, maar verstoring van aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied kan niet op voorhand worden uitgesloten. Met behulp van een verstoringstoets dient te worden nagegaan of er, als gevolg van realisatie van dit initiatief, een kans bestaat dat zich (significant) versturende effecten op soorten zullen voordoen en of er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

6.3.5 Ecolodges

Aanlegfase - De ecolodges betreffen houten drijvende constructies die in zijn geheel op de betreffende locaties geplaatst kunnen worden en waaraan ter plaatse geen bouwwerkzaamheden meer noodzakelijk zijn. De drijvende constructies kunnen over het water (via Moldiep, Kikvorschkil en/of kreken in Hel- en Zuilespolder) met behulp van een boot naar de betreffende locaties worden gesleept, of over de weg (via de Baanhoekweg en/of Kors Monsterpad) worden verplaatst met behulp van bijvoorbeeld een aanhangwagen. Beide opties zullen naar verwachting niet of nauwelijks tot verstoring van Natura 2000-gebied de Biesbosch leiden, onder andere doordat van bestaande wegen/watergangen gebruik kan worden gemaakt. Bovendien is eventuele verstoring door gebruikt materieel (in de vorm van verontreiniging, geluid, trilling, mechanische effecten en optische verstoring) zeer lokaal en slechts één of twee keer per jaar. Significante verstoring van kwalificerende soorten die (mogelijk) in de directe omgeving van de planlocaties voorkomen is hierbij niet aan de orde.

Gebruiksfase - Realisatie van ecolodges zou kunnen leiden tot verstoring van kwalificerende soorten als gevolg van toenemende recreatiedruk (land- en waterrecreatie), zowel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied als erbuiten (externe werking), in de vorm van verontreiniging, verstoring door geluid, licht, trilling, mechanische effecten en optische verstoring.

Realisatie van de ecolodges zorgt dus niet voor verslechtering van habitats, maar verstoring van aangewezen soorten van het Natura 2000-gebied kan niet op voorhand worden uitgesloten. Met behulp van een verstoringstoets dient te worden nagegaan of er, als gevolg van realisatie van dit initiatief, een kans bestaat dat zich (significant) versturende effecten op soorten zullen voordoen en of er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

6.3.6 Bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch'

Omdat het bestemmingsplan behoudend is op de hiervoor beschreven initiatieven na, wordt niet verwacht dat vaststelling van dit plan en het volgen van dit plan zal leiden tot significante verstoring van doelsoorten of van verslechtering van doelhabitats. Er bestaat wel een kans dat de huidige druk van de recreatie voor bepaalde doelsoorten hoog is en dat de mogelijkheden, die het bestem-

mingsplan geeft voor recreatie, leiden tot voortzetting of zelfs verergering van deze verstoring. Er wordt niet verwacht dat deze significant zal zijn. Om deze reden is een verstoringstoets aan de orde.

Referenties

Gemeente Dordrecht,	2012,	Voorontwerp bestemmingsplan Sliedrechtse Biesbosch tekeningnr. NL.IMRO.0505.BP180Nslb-1001, (140212)
Gemeente Dordrecht,	2012,	Toelichting bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch, Fase: voorontwerp, Maart
Jeveren, R. van,	2007,	Biogeografisch Register Dordrecht (BRD). Database van de Stichting Natuur- en Vogelwacht Dordrecht.
Meijer R.,	2007,	Broedvogels in het Nationaal Park De Biesbosch. Een overzicht van 1970 t/m 2006 verzamelde waarnemingen.
Ministerie van LNV.	2007,	Gebiedendocument Biesbosch, versie november 2007. Natura 2000 gebiedendocument - werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit 6.
Ministerie van LNV, versie Ministerie van V&W, Ministerie Defensie, Provincie Noord-Brabant En Provincie Zuid-Holland	2010,	Conceptbeheerplan Natura 2000 Biesbosch, werk- 11 februari 2010

Internetsites:

www.natura2000beheerplannen.nl

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen Flora- en faunawet

Bijlage 2 Vogels en de Flora- en faunawet

Bijlage 3 Vleermuizen en de Flora- en faunawet

Bijlage 4 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000 gebied de Biesbosch per habitatype en per Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoort

Bijlage 5 Storingsfactoren ten aanzien van habitattypen en -soorten en vogelrichtlijnsoorten, waarvoor Natura 2000-gebied de Biesbosch is aangewezen als speciale beschermingszone

Bijlage 1. Tabellen soorten Flora- en faunawet

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en fauna-wet aangevraagd te worden, maar wel moet de zorgplicht worden nagekomen.

Zoogdieren

Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europaeus</i>
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Reptielen en amfibieën

Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Middelste groene kikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i>

Mieren

Behaarde bosmier	<i>Formica rufa</i>
Kale bosmier	<i>Formica polyctena</i>
Stronkmier	<i>Formica truncorum</i>
Zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>

Vervolg tabel 1: Algemene soorten

Slakken

Wijngaardslak	<i>Helix pomatia</i>
---------------	----------------------

Vaatplanten

Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>
Akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>
Breed klokje	<i>Campanula latifolia</i>
Gewone dotterbloem	<i>Caltha palustris</i> ssp. <i>palustris</i>
Gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
Grote kaardenbol	<i>Dipsacus fullonum</i>
Kleine maagdenpalm	<i>Vinca minor</i>
Knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>
Koningsvaren	<i>Osmunda regalis</i>
Slanke sleutelbloem	<i>Primula elatior</i>
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>

Tabel 2: Overige soorten

Als een goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteiten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar de activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd zoals in de gedragscode staat. Tevens geldt de zorgplicht.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode, maar wel maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden. De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Zoogdieren

Damhert	<i>Cervus dama</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>
Grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
Steenmarter	<i>Martes foina</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>

Reptielen en amfibieën

Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>
Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>

Dagvlinders

Moerasparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Vals heideblauwtje	<i>Lycaeides idas</i>

Vissen

Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Meerval	<i>Silurus glanis</i>
Rivierdonderpad	<i>Cottus perifretum</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

<u>Vaatplanten</u>	
Aangebrande orchis	<i>Neotinea ustulata</i>
Aapjesorchis	<i>Orchis simia</i>
Beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
Bergnachtorchis	<i>Platanthera chlorantha</i>
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Bleek bosvogeltje	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Bokkenorchis	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
Bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Dennenorchis	<i>Goodyera repens</i>
Duitse gentiaan	<i>Gentianella germanica</i>
Franjegentiaan	<i>Gentianopsis ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis	<i>Epipactis muelleri</i>
Gele helmbloem	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Groene nachtorchis	<i>Dactylorhiza viridis</i>
Groensteel	<i>Asplenium viride</i>
Grote keverorchis	<i>Neottia ovata</i>
Grote muggenorchis	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
Harlekijn	<i>Anacamptis morio</i>
Herfstschroeforchis	<i>Spiranthes spiralis</i>
Herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>
Jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>
Klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
Kleine keverorchis	<i>Neottia cordata</i>
Kleine zonnedauw	<i>Drosera intermedia</i>
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Koraalwortel	<i>Corallorrhiza trifida</i>
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>
Lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>
Lange zonnedauw	<i>Drosera anglica</i>
Mannetjesorchis	<i>Orchis mascula</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Maretak	<i>Viscum album</i>
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>
Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>
Pijlscheefkelk	<i>Arabis hirsuta sagittata</i>
Poppenorchis	<i>Orchis anthropophora</i>
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>
Purperorchis	<i>Orchis purpurea</i>
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>
Rechte driehoeksvaren	<i>Gymnocarpium robertianum</i>
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>
Ronde zonnedaauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
Rood bosvogeltje	<i>Cephalanthera rubra</i>
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
Schubvaren	<i>Asplenium ceterach</i>
Slanke gentiaan	<i>Gentianella amarella</i>
Soldaatje	<i>Orchis militaris</i>
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>
Spindotterbloem	<i>Caltha palustris araneosa</i>
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>
Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
Stengelloze sleutelbloem	<i>Primula vulgaris</i>
Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium amplexicaule</i>
Stijf hardgras	<i>Catapodium rigidum</i>
Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
Valkruid	<i>Arnica montana</i>
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>
Veldgentiaan	<i>Gentianella campestris</i>
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>
Vleeskleurige orchis	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
Vliegenorchis	<i>Ophrys insectifera</i>
Vogelnestje	<i>Neottia nidus-avis</i>
Voorjaarsadonis	<i>Adonis vernalis</i>
Wantsenorchi	<i>Anacamptis coriophora</i>
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Weideklokje	<i>Campanula patula</i>
Welriekende nachtorchis	<i>Platanthera bifolia</i>
Wilde gage	<i>Myrica gale</i>
Wilde kievitbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
Wit bosvogeltje	<i>Cephalanthera longifolia</i>
Witte muggenorchis	<i>Pseudorchis albida</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Zinkviooltje	<i>Viola lutea calaminaria</i>
Zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>
Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<u>Kevers</u>	
Vliegend hert	<i>Lucanus cervus</i>
<u>Kreeftachtigen</u>	
Rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>

Soorten van Tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 AMvB) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Volksgesondheid of openbare veiligheid (d)*
- *Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)*
- En alléén voor soorten van bijlage 1 AMvB:
- *Uitvoering werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Soorten bijlage 1 AMvB:

Zoogdieren

Boommarter	<i>Martes martes</i>
Das	<i>Meles meles</i>
Eikelmuis	<i>Eliomys quercinus</i>
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocidura leucodon</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>

Reptielen en amfibieën

Adder	<i>Vipera berus</i>
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>
Vinpootsalamander	<i>Lissotriton helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage 1 AMvB:

Vissen

Beekprik	<i>Lampetra planeri</i>
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>

Dagvlinders

Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i>
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i>
Groot geaderd witje	<i>Aporia crataegi</i>
Grote ijsvogelvlinder	<i>Limenitis populi</i>
Heideblauwtje	<i>Plebeius argus</i>
Iepenpage	<i>Satyrrium w-album</i>
Kalkgraslanddikkopje	<i>Spialia sertorius</i>
Keizersmantel	<i>Argynnis paphia</i>
Klaverblauwtje	<i>Polyommatus semiargus</i>
Purperstreepparelmoervlinder	<i>Brenthis ino</i>
Rode vuurvlinder	<i>Lycaena hippothoe</i>
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Tweekleurig hooibeestje	<i>Coenonympha arcania</i>
Veenbesparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoervlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Woudparelmoervlinder	<i>Melitaea diamina</i>
Zilvervlek	<i>Bolaria euphrosyne</i>

Vaatplanten

Groot zeegras	<i>Zostera marina</i>
---------------	-----------------------

Soorten bijlage IV HRL:

Zoogdieren

Bechsteins vleermuis	<i>Myotis bechsteinii</i>
Bever	<i>Castor fiber</i>
Bosvleermuis	<i>Nyctalus leisleri</i>
Brandts vleermuis	<i>Myotis brandtii</i>
Bruinvis	<i>Phocoena phocoena</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>
Gewone baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
Gewone dolfijn	<i>Delphinus delphis</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>
Grijze grootoorvleermuis	<i>Plecotus austriacus</i>
Grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Hamster	<i>Cricetus cricetus</i>
Hazelmuis	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Ingekorven vleermuis	<i>Myotis emarginatus</i>
Kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>
Kleine hoefijzerneus	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
Lynx	<i>Lynx lynx</i> spp. <i>lynx</i>
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
Mopsvleermuis	<i>Barbastella barbastellus</i>
Noordse woelmuis	<i>Microtus oeconomus</i>
Otter	<i>Lutra lutra</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
Ruige (Nathusius') dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
Tuimelaar	<i>Tursiops truncatus</i>
Tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>
Vale vleermuis	<i>Myotis myotis</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
Wilde kat	<i>Felis silvestris</i>
Witflankdolfijn	<i>Lagenorhynchus acutus</i>
Witsnuitdolfijn	<i>Lagenorhynchus albirostris</i>

Reptielen en amfibieën

Boomkikker	<i>Hyla arborea</i>
Geelbuikvuurpad	<i>Bombina variegata</i>
Gladde slang	<i>Coronella austriaca</i>
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>
Knoflookpad	<i>Pelobates fuscus</i>
Muurhagedis	<i>Podarcis muralis</i>
Poelkikker	<i>Pelophylax lessonae</i>
Rugstreeppad	<i>Epidalea calamita</i>
Vroedmeesterpad	<i>Alytes obstetricans</i>
Zandhagedis	<i>Lacerta agilis</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Dagvlinders

Donker pimpernelblauwtje	<i>Maculinea nausithous</i>
Grote vuurvlinder	<i>Lycaena dispar</i>
Pimpernelblauwtje	<i>Maculinea teleius</i>
Tijmblauwtje	<i>Maculinea arion</i>
Zilverstreephooibeestje	<i>Coenonympha hero</i>

Libellen

Bronslibel	<i>Oxygastra curtusii</i>
Gaffellibel	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
Gevlekte witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>
Noordse winterjuffer	<i>Sympecma paedisca</i>
Oostelijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia albifrons</i>
Rivierrombout	<i>Gomphus flavipes</i>
Sierlijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia caudalis</i>

Vissen

Houting	<i>Coregonus maraena</i>
Steur	<i>Acipenser sturio</i>

Vaatplanten

Drijvende waterweegbree	<i>Luronium natans</i>
Groenknolorchis	<i>Liparis loeselii</i>
Kruipend moerasscherm	<i>Apium repens</i>
Zomerschroeforchis	<i>Spiranthes aestivalis</i>

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	<i>Dytiscus latissimus</i>
Gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
Heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>
Juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>

Tweekleppigen

Bataafse stroommossel	<i>Unio crassus</i>
Platte schijfhoren	<i>Anisus vorticulus</i>

Bijlage 2. Vogels, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Veiligheid van het luchtverkeer (c)*
- *Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, c en d)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Bescherming van vogelnesten

Artikel 11 van de Flora- en faunawet luidt:

“Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren”.

Tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat er om of er sprake is van een broedgeval. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen (grootweg half maart-half juli) onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen en ook niet als maatregelen worden getroffen die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest echter permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn *jaarrond* beschermd:

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Voor de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten die momenteel door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) wordt gehanteerd:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Gauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>

Bijlage 3. Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Vleermuizen en hun leefgebied zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In geval van een ruimtelijke ingreep moet ruim van tevoren bekeken worden of deze ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Grofweg zijn vleermuisverblijfplaatsen op te delen in winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkoloniekeperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de diverse verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de Flora- en faunawet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Let op: voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een relatief langlopend onderzoek nodig (van april t/m september/oktober) en zijn gemiddeld 5 tot 7 bezoeken nodig.

Maatregelen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is over het algemeen sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het gebied is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen

deze behouden blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat in geval van een significant belangrijke verblijfplaats gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn, anders kan het dier/kunnen de dieren ook passief verjaagd worden (door verstoring van het microklimaat of 's nachts dichten van de invliegopening) mits zij niet verwond, gedood of actief verstoord worden.

Bij het verdwijnen van een verblijfplaats kunnen maatregelen bestaan uit het aanbieden van in pandige voorzieningen in nieuwbouw, zodat deze geschikt is voor vleermuizen om in te verblijven.

Om zeker te weten of de geplande maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de Dienst Regelingen. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is, is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Bijlage 4. Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied de Biesbosch per habitatype en per Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijn-soort

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Rivierengebied
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Beheerder:	Staatsbosbeheer, Domeinen
Provincie:	Noord-Brabant, Zuid-Holland
Oppervlakte:	9.720 ha

Gebiedsbeschrijving

De Biesbosch was eeuwenlang een uitgestrekt zoetwatergetijdengebied. Ontstaan in het begin van de vijftiende eeuw, tijdens de beruchte Sint-Elizabets-vloed, werd het gebied lange tijd gekenmerkt door verraderlijke wilgenvloedbossen (deels in gebruik als grienden), afgewisseld met kale zand- en slikplaten, rietgorzen en biezenvelden. De getijdenkreeken hadden vaak steile flanken. Door de uitvoering van de Deltawerken heeft de Biesbosch veel van zijn allure moeten prijsgeven. Na de afsluiting van het Volkerak in 1960 en het Haringvliet in 1970 viel het getij terug van gemiddeld 2 meter naar enkele decimeters. Het gebied bestaat uit drie delen: de Sliedrechtse en Dordtse Biesbosch ten noorden van de Nieuwe Merwede en de Brabantse Biesbosch ten zuiden ervan. Alleen in de Sliedrechtse Biesbosch resteert nog een getijdenverschil van ongeveer 70 centimeter door de open verbinding via de Oude Maas. Het dynamische getijdengebied veranderde na de uitvoering van de Deltawerken in een verruigd moerasgebied waarin de hoogteverschillen tussen platen en geulen geleidelijk verminderden, wat ten koste ging van afkalving van de eilanden. De biezenvelden, rietgorzen en wilgenvloedbossen zijn deels verdwenen, delen zijn ingepolderd en er zijn drinkwaterbekkens aangelegd. Ondanks deze ingrepen bestaat het landschap van eilanden en slingerende waterwegen in wezen nog steeds en wordt het nu gekenmerkt door rivieren, kreeken, slikken, rietgorzen, bekade grienden en polders. In de Sliedrechtse Biesbosch komt nog een groot areaal droog rivierduingrasland en natte stroomdalgraslanden voor.

Aanwijzingscriteria

De Biesbosch is met name aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Habitat- en Vogelrichtlijn op basis van de volgende biotootypen en soorten:

Code	Habitatype
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitriche-Batrachion Verkorte naam Beken en rivieren met waterplanten betreft het subtype:
H3260B	Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden)
H3270	Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidentation p.p. Verkorte naam Slikkige rivieroevers
H6120	*Kalkminnend grasland op dorre zandbodem Verkorte naam Stroomdalgraslanden

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones Verkorte naam Ruigten en zomen betreft de subtypen:
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)
H6430B	Ruigten en zomen (harige wilgenroosje)
H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaarthooilanden betreft de subtypen:
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) Verkorte naam Vochtige alluviale bossen betreft de subtypen:
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachtouthoutoibossen)
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)

Code	Habitatsoort
H1095	Zeeprik (<i>Petromyzon marinus</i>)
H1099	Rivierprik (<i>Lampetra fluviatilis</i>)
H1102	Elft (<i>Alosa alosa</i>)
H1103	Fint (<i>Alosa fallax</i>)
H1106	Zalm (<i>Salmo salar</i>)
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1318	Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)
H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)
H1387	Tonghaarmuts (<i>Orthotrichum rogeri</i>)

Code	Broedvogelsoort
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A229	IJsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

Code	Niet-broedvogelsoort
A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A027	Grote zilverreiger (<i>Egretta alba</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)

A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A070	Grote zaagbek (<i>Mergus merganser</i>)
A075	Zeearend (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A094	Visarend (<i>Pandion haliaetus</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)

Instandhoudingsdoelstellingen

Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Habitatrichtlijn: Habitattypen

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B).

Toelichting In dit gebied komen fonteinkruidbegroeiingen voor behorend tot het habitatype beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B). Landelijk verkeert dit subtype in een matig ongunstige staat

van instandhouding. Voor de Biesbosch zijn doelen voor behoud geformuleerd, omdat het habitatype zich recent behoorlijk heeft weten uit te breiden. De uitbreiding van dit subtype houdt vermoedelijk verband met de recente stijging van de watertemperatuur.

H3270

Slikkige rivieroever

Doel

Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting

De slikoevers van de Biesbosch zijn van oudsher van grote betekenis voor het habitatype slikkige rivieroever, dat hier in diverse vormen voorkomt. Na de afsluiting van het Volkerak en het Haringvliet is de oppervlakte ervan echter sterk afgenomen. Het habitatype, dat landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert, kan profiteren van ontpolderingen en het afgraven en afvlakken van oevers.

H6120

***Stroomdalgraslanden**

Doel

Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting

Het gebied herbergt reeds een aanzienlijk areaal met een goede kwaliteit. Behoud van de kwaliteit is derhalve voldoende. Er is lokaal potentie aanwezig voor uitbreiding van de oppervlakte.

H6430

Ruigten en zomen

Doel

Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B).

Toelichting

De Biesbosch herbergt een grote oppervlakte aan ruigten, zowel van moerasspirea (subtype A) als van harig wilgenroosje (subtype B). Het subtype harig wilgenroosje komt voor in een vorm met rivierkruiskruid, die is gebonden aan het mondingsgebied van de grote rivieren, waar de getijdenwerking voelbaar is of was. Deze zeldzame vorm, die alleen in Nederland is beschreven, heeft in het Hollands-Brabantse zoetwatergetijdengebied zijn hoofdverspreiding. Daarbinnen vormt de Biesbosch samen met de oeverlanden van de Oude Maas het belangrijkste bolwerk.

H6510

Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel

Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (subtype B).

Toelichting

De Biesbosch herbergt het laatste voorbeeld van enige omvang van de weidekervel-associatie (*Sanguisorbo-Silvetum*) in ons land, een vorm van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (subtype B). Dit subtype verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, maar er zijn in de Biesbosch mogelijkheden voor uitbreiding. Er is een behoudsopgave voor de kwaliteit geformuleerd, omdat dit subtype reeds in bijzondere kwaliteit voorkomt. In de Biesbosch komen tevens drogere graslanden voor van het habitatype

pe glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A) dat er landelijk minder slecht voor staat (matig ongunstige staat van instandhouding). Dit subtype komt over een aanzienlijk areaal voor in de Biesbosch; behoud van de oppervlakte is derhalve voldoende.

H91E0

***Vochtige alluviale bossen**

Doel

Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutooibossen (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B). Enige achteruitgang in oppervlakte van subtype A ten gunste van subtype B is toegestaan.

Toelichting

De Biesbosch herbergt verreweg de grootste oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, zachthoutooibossen (subtype A) in ons land. Behoud van de huidige oppervlakte is derhalve voldoende. Door het grotendeels wegvallen van de getijdenwerking is echter de kwaliteit ervan sterk verminderd. Door natuurlijke successie zal een deel van de bossen geleidelijk kunnen veranderen in de zeldzamere begroeiingen van het habitatype vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B). Inmiddels hebben zich een aantal kenmerkende soorten gevestigd.

Habitatrichtlijn: Soorten

H1095

Zeeprik

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maaspopulaties. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk, omdat de oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding niet in dit gebied ligt. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders de doorgangen in de trekroute te verbeteren.

H1099

Rivierprik

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maaspopulaties. Recentelijk laat de soort een toename in aantal zien, maar dient, gezien de landelijk matige staat van instandhouding, verder toe te nemen. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1102

Elft

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De Biesbosch is als doortrekgebied voor de elft van groot (potentieel) belang. Vroeger bevonden zich paaipopulaties bovenstrooms (buiten Nederland), waarna de jonge vissen geleidelijk weer afzakten en opgroeiden in estuaria en zoetwatergetijdengebieden (zoals destijds de Biesbosch). Er zijn concrete aanwijzingen dat in de Boven-Rijn (Duits-

land) nog een kleine populatie voorkomt. Daarnaast wordt er in Duitsland een herintroductieproject uitgevoerd. In de toekomst kan de Biesbosch mogelijk weer als doortrekgebied dienen. In het gebied zelf zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders doorgangen in de trekroute te verbeteren.

H1103

Fint

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

Het betreft hier de kern van de voormalige grootste populatie finten. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1106

Zalm

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maaspopulaties. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1134

Bittervoorn

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het westelijke rivierengebied geldt als één van de vier kerngebieden voor de bittervoorn in Nederland. De soort komt hier wijdverspreid voor, met name in het westelijke Killenstelsel. De populatie kan zich hier duurzaam handhaven; behoud is derhalve voldoende.

H1145

Grote modderkruiper

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

Het killenstelsel van de Brabantse Biesbosch vormt een kerngebied voor de grote modderkruiper in Nederland. Binnen het killenstelsel zijn vooral de kleinere slootjes en moerassige gedeelten van belang als leefgebied voor de soort. Behoud van de populatie is in dit gebied voldoende.

H1149

Kleine modderkruiper

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

De kleine modderkruiper verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijdverspreid voor. De bijdrage van dit gebied in de verspreiding van de kleine modderkruiper is relatief gering.

H1163

Rivierdonderpad

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief belangrijk is. Binnen de Biesbosch zijn diverse waarnemingen bekend. Geschikt habitat is met name aanwezig in de oevers van de hoofdstromen. De Biesbosch levert een relatief belangrijke bijdrage aan de landelijke instandhouding.

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied fungeert voor de meervleermuis als foerageergebied van kolonies die buiten het gebied zijn gelegen. Twee kraamverblijven liggen aan de oostkant van het gebied.

H1337 Bever

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting In de jaren 1988-1992 zijn er in totaal 42 bevers uitgezet in de Zuidwaard van de Brabantse Biesbosch. De soort heeft zich er weten te vestigen en heeft zich uitgebreid naar de Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch. Recent is er geconcludeerd dat er sprake is van "inbreiding" (splitsing van territoria). Over de periode 2001-2007 is sprake van toenemende aantallen.

H1340 *Noordse woelmuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft hier een grote populatie van de noordse woelmuis, die een belangrijke rol voor andere populaties in het gehele Deltagebied vervult.

H1387 Tonghaarmuts

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop voor uitbreiding populatie.

Toelichting De tonghaarmuts is een moeilijk herkenbare soort. De huidige verspreiding en populatieomvang van deze soort in ons land is slecht bekend. De Biesbosch vormt het enige gebied waar de soort over een langere periode is waargenomen. Voor het behalen van de landelijke doelstelling is uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit van dit leefgebied noodzakelijk.

Vogelrichtlijn: Broedvogels

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 310 paren.

Toelichting De aalscholver was in de periode 1937-1952 een geregeld voorkomende broedvogel (maximaal 416 paren in 1938) in de Biesbosch. Daarna was de soort geruime tijd als broedvogel afwezig. In 1978 vestigde de soort zich weer in de Dordtse Biesbosch en in 1992 in de Brabantse Biesbosch. De groei van de populatie heeft een veel minder grote

vlucht genomen dan op veel andere plaatsen in Laag-Nederland. Waarschijnlijk is dat een gevolg van de slechte waterbodemkwaliteit. Het aantal paren schommelde in de periode 1993-2003 tussen de 249 en 354. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A021

Roerdomp

Doel

Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting

In de jaren zeventig was de roerdomp met een maximum van 25 paren (1978) aanwezig. Na de strenge winter 1978/79 viel het aantal paren terug tot slechts 3. Hoewel enig herstel optrad (1983: 8 paren) verdween de roerdomp weer vrijwel door de strenge winters halverwege de jaren tachtig. Tot 1999 was de roerdomp slechts een onregelmatige broedvogel die in menig jaar ontbrak. Vanaf 1999 is het weer een jaarlijkse broedvogel; in de periode 1999-2003 werden er jaarlijks 1-6 paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie in de grote rivieren.

A081

Bruine kiekendief

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting

In de jaren dertig en veertig waren er circa 20 broedparen in de Biesbosch. De aantallen daalden, conform de landelijke tendens, vervolgens sterk tot een niveau van slechts enkele paren in de jaren zestig. Evenals elders in Nederland trad vervolgens een sterk herstel op tot een maximum van 50 paren in de jaren tachtig en begin jaren negentig. Sederdien is het aantal licht afgenomen tot een niveau van circa 30 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119

Porseleinhoen

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting

In de Biesbosch wordt het broedhabitat van het porseleinhoen gevormd door de natte, periodiek geïnundeerde, ten dele dichtgegroeide krek en natte rietpolders. De soort is jaarlijks aanwezig met 2-9 paren zonder een eenduidige trend. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A229**IJsvogel****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting

Voor de afsluiting van het getij broedde de ijsvogel niet in de Biesbosch. Na afsluiting kwamen tientallen kilometers steile oevers ter beschikking als potentiële nestplaats. Tegenwoordig is de Biesbosch het belangrijkste broedgebied van de ijsvogel buiten de hogere zandgronden. Ook na strenge winters, als de landelijke populatie sterk is afgenomen, broeden nog meerdere paren in de Biesbosch (bijvoorbeeld in 1997 6 van de geschatte 35- 50 in heel Nederland). Daarmee heeft de Biesbosch een belangrijke rol als brongebied bij de hernieuwde opbouw van de populatie. In gunstige jaren bedraagt de stand ten minste 20 paren (maximaal 27 paren in 2000). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie. Het aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren.

A272**Blauwborst****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 2.300 paren.

Toelichting

Voor de afsluiting van het getij kwamen vermoedelijk enkele honderden paren van de blauwborst tot broeden in hakgrienden. Na de afsluiting van het getij werden ook de rietgorzen bevolkt. Tegenwoordig is de Biesbosch, naast de Oostvaardersplassen, het belangrijkste broedgebied van de blauwborst in Nederland. De populatie bereikte in de jaren negentig een niveau van circa 2.000 paren. Vanaf 2000 lijkt het aantal daar nog boven te liggen met een maximum van naar schatting bijna 2.900 paren in 2003. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A292**Snor****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 130 paren.

Toelichting

Voor de afsluiting van het getijde kwamen vermoedelijk enkele tientallen paren van de snor tot broeden in overjarig riet en jonge hakgrienden met 3- 4 jarig hout. Na de afsluiting leek de snor aanvankelijk af te nemen, maar vanaf eind jaren zeventig volgde een toename. Tegenwoordig levert de Biesbosch als broedgebied één van de grootste bijdragen voor de snor in Nederland. Het gemiddelde voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 130 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A295**Rietzanger****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 260 paren.

Toelichting

Voor de afsluiting van het getij kwamen vermoedelijk enkele honderden paren rietzangers tot broeden in jonge hakgrienden met riet en verwaarloosd riet. Na de afsluiting van het getij was het aantal aanvankelijk constant. Vervolgens zette een sterke afname in zodat halverwege de jaren tachtig slechts 40-60 paren resteerden. Daarop volgde kwam er een kentering en volgde een sterke toename. Halverwege de jaren negentig broedden er weer enkele honderden paren. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 260. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

Bijlage 5. Storingsfactoren ten aanzien van habitattypen en -soorten en vogelrichtlijnsoorten, waarvoor Natura 2000-gebied 'de Biesbosch' is aangewezen als speciale beschermingszone

Activiteiten die met behulp van de effectenindicator van het ministerie van EL&I zijn getoetst, zijn land- en waterrecreatie.

Storingsfactor	<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>
<u>Beken en rivieren met waterplanten</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>Slikkige rivieroever</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>*Stroomdalgraslanden</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>Ruigten en zomen</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>Glanshaver- en vossenstaarthooilanden</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>*Vochtige alluviale bossen</u>	☒	☒	☒	■	■
<u>Aalscholver (broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Aalscholver (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Blauwborst (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Brandgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Bruine Kiekendief (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Fuut (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Grauwe Gans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Grote Zaagbek (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Grote Zilverreiger (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grote Zilverreiger (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grutto (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>IJsvogel (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kleine Zwaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	---	■	■
<u>Kolgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Krakeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kuifeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Lepelaar (broedvogel)</u>	■	■	---	■	■
<u>Lepelaar (niet-broedvogel)</u>	■	■	---	■	■
<u>Meerkoet (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Nonnetje (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Pijlstaart (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Porseleinhoen (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Rietzanger (broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Roerdomp (niet-broedvogel)</u>	■	■	---	■	■
<u>Roerdomp (broedvogel)</u>	■	■	---	■	■
<u>Slobeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Smient (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Snor (broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Tafeleend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Visarend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Wilde eend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Wintertaling (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	---
<u>Zeearend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■

<u>Bever</u>					
<u>Bittervoorn</u>					
<u>Elft</u>		...		...	
<u>Fint</u>		...		...	
<u>Grote modderkruiper</u>					
<u>Kleine modderkruiper</u>					
<u>Meervleermuis</u>					
<u>Noordse woelmuis</u>	...	...	...	...	
<u>Rivierdonderpad</u>		...		...	
<u>Rivierprik</u>		...		...	
<u>Tonghaarmuts</u>					...
<u>Zalm</u>		...		...	
<u>Zeeprik</u>		...		...	

 zeer gevoelig
 gevoelig
 niet gevoelig
 n.v.t.
 ... onbekend

13 = verstoring door geluid
 14 = verstoring door licht
 15 = verstoring door trilling
 16 = optische verstoring
 17 = verstoring door mechanische effecten